



Tuulikud ja tuulepargid Eestis

Senine planeerimine. Probleemid. Ettepanekud lahendusteks.

Koostajad:

**Triinu Vaab
Liis Keenberg
Kärt Vaarmari**

Tartu 2010

SISUKORD

Kasutatud lühendid	3
Lähteülesanne	4
Metoodika	5
I Ülevaade tuuleparkide rajamisega seotud õiguslikust regulatsioonist.....	7
1.1. Planeerimine.....	7
1.2. Vajalikud load	9
1.3. KMH ja KSH	13
1.4. Võrdlevad näited teistest riikidest.....	14
1.5. Kokkuvõte.....	15
II Tuuleenergia planeerimise suunamine arengukavade ja üldiste planeeringutega	17
2.1. Riiklikud arengudokumendid.....	17
<u>2.1.1. Planeeringud</u>	17
<u>2.1.2. Arengukavad ja -strateegiad</u>	17
2.2. Maakondlikud arengudokumendid	19
<u>2.2.1. Planeeringud</u>	19
2.2.1.1. Seni kehtestatud planeeringud	19
2.2.1.2. Koostamisel olevad maakonnaplaneeringute teemaplaneeringud	20
<u>2.2.2. Arengukavad ja -strateegiad</u>	20
2.3. Kohalike omavalitsuste arengudokumendid.....	21
<u>2.3.1. Planeeringud</u>	21
<u>2.3.2. Arengukavad</u>	21
2.4. Kokkuvõte.....	22
III Ülevaade tuulikute ja tuuleparkide rajamise praktikast.....	24
IV Hinnang tuuleparkide rajamise praktikale ja regulatsioonile: probleemid ja ettepanekud lahenduste osas.....	29
4.1. Tuuleparkide rajamise otsustustasand ja asukohavalik	29
<u>4.1.1. Kohaliku omavalitsuse tasand põhilise otsustustasandina</u>	30
<u>4.1.2. Meretuuleparkide rajamise korraldus</u>	32
4.2. Keskkonnamõjude hindamine	33
<u>4.2.1. KMH/KSH vajaduse kaalumise juhud</u>	34
<u>4.2.2. KMH roll meretuuleparkide hoonestusloa menetluses</u>	35
<u>4.2.3. Tuuleparkide rajamine ja laiendamine ilma keskkonnamõju hindamiseta</u>	37
4.3. Avalikkuse osalemise võimalused.....	38
<u>4.3.1. Avalikkuse osalusvõimalused ORMO asukoha eelvalikus</u>	38
<u>4.3.2. Avalikkuse osalusvõimalused meretuuleparkide hoonestusloa menetluses</u>	39
Kokkuvõte	40
Kasutatud õigusaktid	43
LISAD	44
Lisa 1. Tuuleparkide rajamise praktika andmebaas	44
Lisa 2. Tuuleparkide rajamise ülevaatekaart	44
Lisa 3. Ülevaade analüüsitud arengudokumentidest	44
Lisa 4. Tuuleparkide rajamise regulatsioon teistes riikides	44

Kasutatud lühendid

EhS	ehitusseadus
EITS	elektrituruseadus
KeHJS	keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus
KKM	keskkonnaministeerium
KMH	keskkonnamõju hindamine
KOV	kohalik omavalitsus
KSH	keskkonnamõju strateegiline hindamine
MKM	majandus-ja kommunikatsiooniministeerium
MW	megavatt
ORMO	olulise ruumilise mõjuga objekt
PlanS	planeerimisseadus
TJA	Tehnilise Järelevalve Amet
VeeS	veeseadus
VTA	Veeteede Amet
VV	Vabariigi Valitsus

Lähteülesanne

Käesolev töö on koostatud Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) tellimusel Keskkonnaõiguse Keskuse juristide Liis Keerbergi ja Kärt Vaarmari ning Eesti Rohelise Liikumise planeeringute spetsialisti Triinu Vaabi poolt eesmärgiga anda ülevaade Eestis tuuleenergeetika planeerimise regulatsioonist ning senisest praktikast, neis esinevatest probleemidest ja võimalikest lahendustest.

Töö lähteülesandes nähti ette, et töö peab käsitlema järgmisi aspekte:

1. Ülevaade olemasolevatest, ehitusjärgus ja planeeritavatest tuuleparkidest koos oluliste näitajate ja infoga (projekti nimetus, tuulikute arv, tuulikute võimsus, staatus (olemasolev, planeeritav vms), arendaja, asukoht ja pindala, KOV ja maakond, paiknemine kaitsealade suhtes, menetlustüüp ning menetluse alustamise aasta ja hetkeseis (aastatest 2007-2009 pärinevate juhtumite puhul), info KMH/KSH või selle puudumise kohta, KMH/KSH algatamise aasta ja hetkeseis, KMH/KSH käigus kaalutud alternatiivid.

EKO soovi kohaselt tuli andmed sisestada ühtsesse tabelisse ning koostada nende põhjal levikukaart koos keskkonnapiirangutega aladega.

2. Ülevaade nelja läänemaakonna ühisplaneeringu kavast, hetkeseisust ja perspektiivist.

3. Võrdlevad näited teistest Euroopa riikidest tuuleparkide rajamise looduskaitseliste piirangute ja KMH protsessi kohta (nt nõ no-go alad jms).

4. Ülevaade tuuleenergiaga seotud seadusandlusest ning arengukavadest

5. Hinnang senisele tuuleparkide kavandamise süsteemile otsustusprotsessi, asukohavaliku, keskkonnamõjude hindamise ja avalikkuse kaasamise seisukohalt ning ettepanekud tuvastatud probleemide lahendamiseks.

Metoodika

Analüüsi I peatükis on antud ülevaade kehtivast õiguslikust regulatsioonist, mille raames ja alusel tuuleparke Eestis rajatakse. Analüüsi punktis 1.4 on toodud näited teiste riikide regulatsioonist (Austria, Saksamaa, Holland, Soome, Ungari, Tšehhi ja Läti), mille osas küsiti informatsiooni Keskkonnaõiguse Keskuse välispartneritelt Euroopa keskkonnaõigusega tegelevate organisatsioonide ühendusest Justice & Environment ning osa informatsiooni vahendas EKO liikmeks olev Eesti Ornitoloogiaühing oma välispartnerite kaudu. Vastavalt töö lähteülesandele koguti informatsiooni üldiselt ning pigem süsteemi kohta, mitte täpse regulatsiooni kohta. Riikide valikul lähtuti välispartnerite olemasolust ja nende valmidusest infot anda.

Analüüsi II peatükis on antud ülevaade arengustrateegiatest, -kavadest ja planeeringutest, millega riiklikul, maakondlikul ja kohalikul tasandil tuuleenergia kasutamist planeeritakse. Riikliku tasandi strateegiatest on välja toodud kõik teadaolevad arengustrateegiad ja -kavad, mis tuuleenergeetikat mingilgi määral käsitlevad.

Maakondlikest arengudokumentidest jälgiti tuuleenergeetika suunamist seitsme maakonna (Harju, Hiiu, Ida-Viru, Lääne, Lääne-Viru, Pärnu, Saare, Tartu) maakonnaplaneeringutes ja teemaplaneeringutes, samuti arengukavades ja strateegiates. Maakondlike arengukavade ja planeeringute ülevaates on kajastatud ainult nende maakondade arengudokumendid, kus vastavalt analüüsi käigus kogutud andmetele on olemasolevaid, arendamisel või planeerimisel olevaid tuulikuparke/elektrituulikuid.

Kohaliku omavalitsuse tasandil vaadeldi 32 omavalitsuse üldplaneeringuid ja teemaplaneeringuid, samuti arengukavasid. kohalike omavalitsuste arengukavade ja planeeringute ülevaates on kajastatud ainult nende kohalike omavalitsuste arengudokumendid, kus vastavalt analüüsi käigus kogutud andmetele on olemasolevaid, arendamisel või planeerimisel olevaid tuuleparke/tuulikuid.

Analüüsi III peatükis antakse tuuleparkide ja tuulikute rajamise praktikast ülevaade, mis põhineb töö käigus kogutud andmetel (vt. andmetabel lisas 1).

Andmetabelis on esitatud ülevaade nendest tuuleparkidest ja tuulikutest, mille kohta oli võimalik informatsiooni leida Ametlikes Teadaannetes avaldatud menetlusteadetest, kohalike omavalitsuste kodulehtedelt, samuti ajakirjandusest või valdkondlikelt veebilehtedelt (nt. keskkonnamõju hindamise või tuuleenergiaga tegelevate ettevõtete kodulehed). Tabelit on täiendatud ka kohalike omavalitsustelt teabenõuete vastuseks saadud andmetega. Menetlusandmeid planeeringu või loa tüübi ning KMH/KSH läbiviimise ja kaalutud alternatiivide kohta ei kogutud otstarbekuse huvides kõigil juhtudel, vaid ainult nendel juhtudel, kui planeerimine oli toimunud perioodil 2007-2009 või kui tegu oli varem planeeritud suurema tuulepargiga.

Analüüsi IV peatükis käsitletakse praktikast ja õigusliku regulatsiooni pinnalt ilmnenuid probleeme kolmes valdkonnas – otsustustasand ja asukohalike, keskkonnamõjude

hindamine ning avalikkuse osalemine tuuleparkide rajamise protsessis. Samuti pakutakse töö käigus tuvastatud probleemidele lahendusi.

I Ülevaade tuuleparkide rajamisega seotud õiguslikust regulatsioonist

Liis Keerberg, Kärt Vaarmari

Peatükis antakse ülevaade tuulikute või tuuleparkide regulatsioonist osas, mis puudutab nende rajamise otsustuskorda ehk teisisõnu seda, kuidas neid kavandatakse kuni loamenetluse lõppotsuse tegemiseni. Käsitletakse ka aktuaalseid eelnõusid.

Tuuleparkide rajamist ja tuulikute püstitamist reguleerivad järgmised õigusaktid:

- Planeerimisseadus (PlanS)
- Olulise ruumilise mõjuga objektide nimekiri (ORMO nimekiri)
- Lennundusseadus (LennS)
- Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (KEHJS)
- Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb kaaluda keskkonnamõju hindamise algatamise vajalikkust, täpsustatud loetelu (KMH kaalumisnõudega tegevusvaldkondade loetelu)
- Veeseadus (VeeS)
- Elektriturseadus (EITS)
- Ehitusseadus (EhS)

1.1. Planeerimine

Planeerimisseaduses on antud võimalus tuuleparke planeerida nii maakonnaplaneeringu, üldplaneeringu kui ka detailplaneeringuga.

Maakonnaplaneeringuga saab tuuleparke planeerida maakonnaplaneeringu (või teemaplaneeringu) koostamise või uuendamise käigus, kuna PlanS § 7 lg 3 p 8 ja p 10 kohaselt on maakonnaplaneeringu ülesandeks muu hulgas tehnorajatiste paigutuse ning maa- ja veealade üldiste kasutustingimuste määramine. Maakonna tasandil saab tuuleparke kavandada ka siis, kui algatatud on PlanS § 29² lg 5 kohane tuulepargi kui olulise ruumilise mõjuga objekti¹ asukohavaliku menetlus ja üldplaneeringu koostamine ei ole mitme KOV-i koostöös otstarbekas või võimalik.

2010. a. veebruaris jõustunud seadusemuudatused, millega kehtestati muuhulgas avamere tuuleparkide rajamise kord, lisasid PlanS § 7 lg 2 punkti 3 võimaluse koostada maakonnaplaneering ka avalikele veekogudele. See annab võimaluse planeerida meretuuleparke maakonnaplaneeringutega. Kui selline maakonnaplaneering tehakse, peab hoonestusluba (mida avamere tuuleparkide jaoks vaja on) vastama PlanS § 7 lg 4¹ kohaselt

¹ Olulise ruumilise mõjuga objektiks on Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud nimekirja kohaselt rohkem kui 5 tuulikuga tuuleelektrijaam koguvõimsusega üle 7,5 MW.

maakonnaplaneeringu nõuetele. Maakonnaplaneering, millega kavandatakse tuulegeneraatoreid, tuleb PlanS § 17 lg 2 p 5 kohaselt kooskõlastada enne vastuvõtmist Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumiga.

Avalikku veekogusse ehitamise planeeringu vastuvõtmiseks (millele järgneb avalikustamine) on vaja saada eelnevalt luba Tehnilise Järelevalve Ametilt (TJA). Kõik kooskõlastused, mis sellist planeeringut puudutavad, tuleb PlanS § 16¹ lg 2 kohaselt samuti saata TJA-le ülevaatamiseks ja vajadusel saab TJA küsida enne loa andmise otsustamist veel täiendavat seisukohta Keskkonnaministeeriumilt, Kaitseministeeriumilt, Siseministeeriumilt, Muinsuskaitseametilt, Veeteede Ametilt ja Lennuametilt. Põhjendatud juhtudel (eelkõige avaliku huvi korral, kui see on seotud riigi julgeoleku, keskkonnakaitse nõuetega või häiriks laeva-või lennuliiklust) saab TJA ka loa andmisest keelduda.

Üldplaneeringuga saab tuuleparke planeerida üldplaneeringu koostamise või uuendamise käigus, kuna üldplaneeringu üheks ülesandeks on PlanS § 8 lg 3 p 3 kohaselt maa-ja veealade üldiste kasutamise- ja ehitustingimuste (sh. maakasutuse juhtotstarbe jm. tingimuste) määramine. Üldplaneeringu koostamine tuuleparkide asukohavalikuks on kohustuslik, kui tuulepark ületab olulise ruumilise mõjuga objekti (ORMO) künnist – on rohkem kui 5 tuulikuga ja koguvõimsusega üle 7,5 MW. ORMO on PlanS § 29² lg 1 kohaselt objekt, millest tingitult transpordivood, saasteainete hulk, külastajate hulk, visuaalne mõju, lõhn, müra, tooraine või tööjõu vajadus muutuvad objekti kavandatavas asukohas senisega võrreldes oluliselt ning mille mõju ulatub suurele territooriumile. Selliste objektide asukohad tuleb leida üldplaneeringu või maakonnaplaneeringu koostamise raames ning kaaluda tuleb PlanS § 29² lg 4 kohaselt mitut võimalikku asukohta, mis muude objektide puhul kohustuslik ei ole.

Üldplaneeringus võib põhjendatud vajaduse korral teha ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks. Üldplaneering, millega kavandatakse tuulegeneraatoreid, tuleb PlanS § 17 lg 2 p 5 kohaselt kooskõlastada enne vastuvõtmist Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumiga.

Detailplaneeringuga saab tuuleparke planeerida nii sel juhul, kui tuuleparkide potentsiaalsed asukohad (võib ka olla nt. tootmisauna) on ära määratud üldplaneeringus kui ka siis, kui üldplaneering puudub või kui ilmneb põhjendatud vajadus üldplaneeringut detailplaneeringuga muuta. Detailplaneeringuga võib ilma eraldi asukohavaliku protsessita planeerida kuni 5 tuulikuga tuuleparke, mille võimsus ei ületa 7,5 MW (alates sellest künnisest tuleb juba asukohavaliku kohustus üldplaneeringu või maakonnaplaneeringu tasandil).

Lennundusseaduse § 35 lg 6¹ kohaselt tuleb tuulegeneraatorite ja tuuleparkide detailplaneeringud kooskõlastada Lennuameti, Kaitseministeeriumi, Politsei- ja Piirivalveametiga. PlanS § 17 lg 2 p 5 kohaselt tuleb detailplaneering, millega kavandatakse tuulegeneraatoreid, kooskõlastada enne vastuvõtmist Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumiga.

Tuuleparke saab rajada **maakonnaplaneeringu alusel** väljastatavate **projekteerimistingimustega**, kui:

- kehtestatud üldplaneering puudub;

- maakonnaplaneeringust varem kehtestatud üldplaneering ei kajasta kehtestatud maakonnaplaneeringus sätestatud;
- tegu on meretuulepargiga, millele on tehtud vastav maakonnaplaneering;

Üldplaneeringu alusel saab tuuleparke rajada väljastatavate **projekteerimistingimustega** väljaspool detailplaneeringu koostamise kohustusega alasid.

1.2. Vajalikud load

Maismaal asuvate tuulikute ja tuuleparkide püstitamiseks ja tööle rakendamiseks on vaja **ehitusluba ja kasutusluba**. Avalikku **veekogusse** rajatavate tuuleparkide puhul on **lisaks** muudele lubadele (vee erikasutusluba, ehitusluba, kasutusluba) eelnevalt vajalik veel saada **hoonestusluba**.

Ehitusloa väljastab maismaa tuulikute püstitamiseks kohalik omavalitsus, meretuuleparkide puhul riiklik asutus Tehnilise Järelevalve Amet.² Ehitusloa aluseks on ehitusprojekt. Ehitusprojekti aluseks on EhS § 19 lg 1 kohaselt kas detailplaneering (kui on selle koostamise kohustus) või projekteerimistingimused. Projekteerimistingimused väljastab maismaa tuulikute jaoks KOV, meretuuleparkide jaoks Tehnilise Järelevalve Amet. Erinevalt planeeringutest, ehitusloa menetluse puhul avatud menetlust ei toimu. Avalikkus saab osaleda ainult ehitusloa KMH raames, juhul, kui see läbi viiakse. Sellisel juhul tuleb läbi viia KeHJS-s sätestatud avalikustamine ning teavitada EhS § 22 lg 4¹ kohaselt ehitusloa väljastamisest kas ühes maakondlikus või kohalikus lehes. Kui KMH ei ole kohustuslik või seda otsustatakse mitte algatada, teavitamist ei toimu. Ehitusloa andmed avalikustatakse riiklikus ehitisregistris www.ehr.ee.

Tuuliku või tuulepargi kasutamiseks peab olema **kasutusluba**. Maismaa tuuliku või tuulepargi kasutusloa väljastamise ja kehtetuks tunnistamise õigus on kohalikul omavalitsusel. Kasutusloa peab ehitise omanik taotlema EhS kohaselt ehitamise lõpetamisel. Kasutusluba väljastades nõustub KOV või riik, et tuulik või selle osa vastab nõuetele (sh. esitatud ehitusprojektile) ja seda võib vastavalt otstarbele kasutada. Kasutusloale kantavad andmed avalikustatakse samuti riikliku ehitisregistri veebilehel.

Kasutusloa saamiseks tuleb esitada taotlus, ehitusprojekt ja muud EhS § 33 lõikes 2 nimetatud dokumendid. Kasutusluba väljastatakse, kui ehitise vastab õigusaktidega ettenähtud nõuetele. Põhjendatud juhtudel saab kasutusloa väljastaja nõuda enne kasutusloa väljastamist ehitise ekspertiisi. Kasutusluba väljastatakse pärast ehitise ülevaatust ja nõuetele vastavaks tunnistamist. Kasutusluba väljastatakse valminud ehitisele kui tervikule, kuid võimalik on ka väljastada kasutusluba ehitise osale, kui seda saab funktsionaalselt ja ohutult kasutada. KOV või riik väljastab kasutusloa või keeldub sellest 20 päeva jooksul alates vastava taotluse saamisest.

² Kuni veebruaris 2010 jõustunud Veeseaduse ja sellega seonduvate seaduste (sh. Ehitusseaduse) muutmise seaduse jõustumiseni oli ehitusloa väljastamise pädevus ainult kohalikul omavalitsusel, muudatusega aga anti see pädevus ka riigile.

Kasutusloa menetlus on sarnaselt ehitusloa menetlusele avalik ainult siis, kui selle raames toimub ka KMH. Sellisel juhul tuleb kasutusloa väljastamisest teavitada ehitisregistri veebilehel ja ühes maakondlikus või kohalikus lehes.

Avamere tuuleparkide rajamise eripäraks on see, et nende puhul tuleb esmalt saada **hoonestusluba**. Alles seejärel saab asuda taotlema **vee erikasutusluba, ehitusluba** ja **kasutusluba**. Avamere tuuleparkide rajamist reguleerib **elektrituruseaduse** ptk. 8¹.

Avamere tuulepargi rajamiseks peab arendaja taotlema **Vabariigi Valitsuselt** veeseaduse § 22⁵ lg 1 kohase **hoonestusloa**. Taotlejaks võib olla üksnes isik, kes on elektriettevõtja elektrituruseaduse tähenduses.

Hoonestusloa saamiseks tuleb esitada Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumile (MKM) taotlus, mille alusel Vabariigi Valitsus (VV) otsustab MKM ettepaneku alusel, kas algatada hoonestusloa menetlus või mitte. MKM peab enne vastava ettepaneku tegemist küsima arvamust teistelt ametiasutustelt, kelle hulka kuuluvad Keskkonnaministrium (KKM) ja Veeteede Amet (VTA).

Hoonestusloa taotluse esitamise kohta avaldatakse teade Ametlikes Teadaannetes, vähemalt ühes üleriigilises päevalehes ja MKM kodulehel. Seejärel saavad teised huvitatud isikud 20 päeva jooksul esitada omapoolse hoonestusloa taotluse sama avaliku veekogu osa peale. Kui selle tulemusena on esitatud ühe avaliku veekogu ala kohta mitu hoonestusloa taotlust, algatatakse hoonestusloa menetlus selle taotluse alusel, mis „kõige enam vastab Eesti ühiskonna kui terviku sotsiaalsetele ja majanduslikele vajadustele ning riigi strateegilistele arengukavadele”. Kui seda otsust ei ole võimalik teha, algatatakse menetlus selle taotleja suhtes, kes esitas taotluse kõige esimesena.

PlanS § 7 lg 1 p 3 kohaselt nähakse ette võimalus, et avalikele veekogudele koostatakse maakonnaplaneering(ud). Sel juhul peab hoonestusluba vastama planeeringu nõuetele. Sellise maakonnaplaneeringu koostamise korraldamise võib halduslepinguga üle anda isikule, kes on huvitatud avaliku veekogu ehitisega koormamiseks koostatava maakonnaplaneeringu koostamisest. Sel juhul algatatakse hoonestusloa menetlus halduslepingu sõlminud isiku taotluse alusel pärast maakonnaplaneeringu kehtestamist ja eelkirjeldatud konkursilaadset menetlust läbi ei viida.

Avamere tuulepargi jaoks taotletava hoonestusloa menetluse algatamisel algatab Vabariigi Valitsus ka keskkonnamõju hindamise³, samuti määratleb uuringud, mida taotleja peab tegema, ja nende tegemise tähtaja.⁴ Kui ettevõtja taotluse alusel on algatatud KMH avalikku veekogusse tuuleelektrijaama ehitamiseks enne 1. jaanuari 2009, siis ei kohaldata hoonestusloast avalikult teatamise ja erinevate taotluste nõ konkureerimise sätteid.⁵

³ KMH läbiviimine on meretuuleparkide puhul KeHJS § 6 lg 1 p 5 kohaselt kohustuslik

⁴ VeeS § 22⁶ lg 2 p 4 kohaselt peab hoonestusloa taotluses ära märkima, milliseid uuringuid soovitakse enne hoonestusloa andmist teha.

⁵ Vt. ka peatükis 3 toodud infot avamere tuuleparkide seniste taotluste ja nende KMH menetluste kohta

Hoonestusloa menetluse algatamisest keeldutakse, kui hoonestusloa andmine on ilmselgelt võimatu või kui sellel alal on juba algatatud mõne teise hoonestusloa menetlus või kui sel alal on algatatud maakonnaplaneering ja planeerimismenetlus ei ole lõppenud.

Veeseaduses kehtestatakse ka hoonestusloa andmisest keeldumise alused (VeeS § 22¹⁰) ning kehtetuks tunnistamise alused (VeeS § 22¹⁴).

Hoonestusloa andmisest keeldutakse, kui:

- loa taotleja ei ole täitnud menetluse algatamise otsuses määratud tingimusi ega taotlenud täiendavat aega nende täitmiseks;
- taotletava hoonestusloa tingimused on vastuolus mõne kehtiva hoonestusloaga, maakonnaplaneeringuga, riigi julgeolekuhuvide või keskkonnakaitse nõuetega⁶;
- ehitis häiriks lennu- või laevaliiklust või veesõidukite ohutut sildumist;
- loa taotleja ei vasta hoonestusloa omajale kehtestatud nõuetele.

Vabariigi Valitsus võib keelduda hoonestusloa andmisest ka juhul, kui taotleja puhul esineb kahtlus, et ta võib ohustada avalikku korda, ühiskondlikku turvalisust või riigi julgeolekut.

Hoonestusluba tunnistatakse kehtetuks, kui:

- seda taotleb hoonestusloa omaja;
- taotluses või menetluses on esitatud valeandmeid, mis loa andmise otsust oluliselt mõjutasid;
- loa omaja on oluliselt rikkunud hoonestusloa tingimusi või ei vasta enam hoonestusloa omajale kehtestatud nõuetele;
- loa omaja ei ole kahe aasta jooksul hoonestusloa andmisest arvates esitanud ehitusloa taotlust ega taotlenud täiendavat tähtaega selle taotlemiseks;
- kui ehitis hävib või muutub kasutuskõlbmatuks ja kahe aasta jooksul ei esita hoonestusloa omaja ehitusloa taotlust ega taotle täiendavat tähtaega selle taotlemiseks;
- ehitis on ohtlik inimese elule, tervisele või varale või keskkonnale;
- hoonestusloa omaja on kolmel üksteisele järgneval maksetähtpäeval viivituses hoonestustasu maksmisega

Hoonestusluba kehtib 50 aastat, ent VV võib kehtestada sellele ka lühema tähtaja. Tähtaega on võimalik ka pikendada. Hoonestusloa kehtivuse lõppemisel tuleb ehitis avalikust veekogust eemaldada, kui loas ei ole määratud teisiti.

Avaliku veekogu tuuleelektrijaamaga koormamise eest maksab elektriettevõtja riigile üks kord aastas tasu, mille suurus on 7% tootmismaa Eesti keskmise väärtuse alusel arvatud hinnast. Tasu tuleb täiel määral hakata maksma alles pärast tuuleelektrijaama kasutamise algust, enne seda tuleb maksta vaid 1/10 tasumäärast.

⁶ Milliseid keskkonnakaitse nõudeid silmas peetakse, jääb regulatsioonist siiski ebaselgeks, kuna hoonestusluba ise ei ole otseselt mingi tegevuse elluviimist lubav dokument (vt. ka analüüsi p. 4.2.2.)

Nagu eelpool juba öeldud, tuleb lisaks hoonestusloale avalikku veekogusse ehitise ehitamiseks taotleda ka projekteerimistingimused ja ehitusluba. Projekteerimistingimused ja ehitusloa väljastab sellistel juhtudel erinevalt tavaolukordadest, kus seda teeb kohalik omavalitsus, Tehnilise Järelevalve Amet, samuti teostab TJA selliste ehitiste üle ehitusjärelevalvet ja teeb muid vajalikke toiminguid.

Meretuuleparkide puhul on eeldatavasti tarvis ka **vee erikasutusluba**. Vee erikasutusluba on tähtajaline – kuni viis aastat kehtiv luba, mida on Veeseaduse § 8 lg 2 kohaselt vaja muuhulgas siis, kui veekogu süvendatakse või paigaldatakse selle põhja pinnast. Vee erikasutuslubasid menetleb üldjuhul Keskkonnaamet, menetlus on avalik, ning VeeS § 9¹lg 3 kohaselt on igaühel õigus esitada vee erikasutusloa taotluse menetluses kirjalikke ettepanekuid ja vastuväiteid VeeS § 9 lõikes 7 nimetatud kolme kuu jooksul. Loa taotluse alusel otsustatakse ka KMH algatamine või algatamata jätmine – kui KMH algatatakse, saab osaleda ka KMH menetluses. Kuna tuuleelektrijaama püstitamise veekogusse on KeHJS § 6 lg 1 kohaselt automaatse KMH kohustusega tegevuste nimekirjas, siis tuleb vee erikasutusloa menetluses KMH läbi viia. Teavitamine vee erikasutusloa taotluse menetlusse võtmisest ja avalikustamisest käib Ametlike Teadaannete kaudu. Loa andmisest või sellest keeldumisest teatatakse samuti Ametlikes Teadaannetes. Kui vee erikasutusluba on nõutud, kuid see puudub, tuleb EHS § 24 lg 1 p 11 kohaselt ehitusloa väljastamisest keelduda.

1.3. KMH ja KSH

Keskkonnamõjude hindamist (KMH) tuulikute ja tuuleparkide rajamisel reguleerivad KeHJS ja KMH kaalumisinõudega tegevusvaldkondade loetelu. KeHJS § 6 lg 1 p 5 kohaselt on tuuleelektrijaama püstitamise veekogusse olulise keskkonnamõju hindamisega tegevus. Maismaatuuleparkide rajamisele automaatset KMH kohustust sätestatud ei ole⁷, aga juhul, kui enne loamenetlust on koostatud ka planeering ja selles on nõutud KMH läbiviimist, siis tuleb see kohustuslikus korras ka läbi viia. Lisaks sellele tuleb mõju kindlasti hinnata, kui tuuliku püstitamine või tuulepargi rajamine võib üksi või koostoimes teiste tegevustega eeldatavalt oluliselt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala. Seega võib KMH kohustuse tekitada ka näiteks maismaatuulepargi paigutamine Natura alale või selle lähedusse.

Kui aga mõju Natura alale ei ole tõenäoline ning ka planeeringus ei ole maismaa tuulepargi rajamisel KMH läbiviimist nõutud, siis on KMH algatamine loa andja kaalutusotsus, mille puhul tuleb koostada KeHJS § 6 lõigete 2 ja 3 kohane eelhinnang. KMH algatamise kaalumiseks on KeHJS-s ära toodud ka valdkonnad, mille puhul see vajalik on. Seejuures on Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud ka loetelu valdkondadest (ja osalt ka nende künnisvõimsustest), mille puhul mõju hindamist kaaluda tuleb. KMH algatamise kaalumisinõudega tegevusvaldkondade loetelus on selliseks valdkonnaks ka energeetika ning tegevuseks rohkem kui viie tuulikuga tuuleelektrijaama, mille koguvõimsus ületab 7,5 MW, rajamine maismaale. Lisaks sellele tuleb KMH vajalikkust kaaluda võimaliku mõju korral Natura võrgustiku alale või kaitstavale loodusobjektile. Tegevusvaldkonnad ja nende täpsustatud loetelu ei ole ammendav, vaid sisaldab ka võimalust algatada KMH ka „muu tegevuse puhul, millega kaasneb oluline keskkonnamõju” (KMH kaalumisinõudega tegevusvaldkondade loetelu § 15 p 10).

Keskkonnamõju strateegilist hindamist (KSH) tuulikute ja tuuleparkide puhul reguleerib samuti KeHJS. Igal juhul on KSH vaja läbi viia maakonnaplaneeringutele ja üldplaneeringutele. Detailplaneeringute KSH kohustuslikkus on seotud aga KeHJS § 6 lõikes 1 sätestatud automaatse KMH kohustusega tegevustega, mille hulgas hetkel maismaa tuuleparke nimetatud ei ole (on veekogusse püstitavad tuulepargid). **Projekteerimistingimuste** puhul praktikas KSH-d läbi ei viida, kuigi Keskkonnaõiguse Keskuse hinnangul on olemuslikult tegu strateegilise planeerimisdokumendiga, maakonnaplaneeringu või üldplaneeringu puudumisel määratakse just projekteerimistingimustega ära kavandatava tegevuse põhijooned.

⁷ Riigikogu võttis 2010. aasta jaanuaris menetlusse Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni poolt algatatud seaduseelnõu keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) muutmiseks (667 SE), millega soovitakse muuta kohustuslikuks keskkonnamõju hindamise algatamine kolmest või enamast generaatorist koosneva tuulepargi rajamisel maismaale (täiendades vastava tegevusega KeHJS § 6 lõikes 1 sätestatud tegevuste loetelu). Siseministerium ja Majandus-ja Kommunikatsiooniministerium kolme maismaatuuliku rajamise puhul KMH kohustust ei toetanud, leides, et arv on põhjendamata – miks peaks just alates kolmest tuulikust KMH kohustuslik olema. MKM hinnangul on kehtivas õiguses loodud süsteem, kus igal konkreetsel juhul kaalutakse asjaolusid ning antakse eelhinnang selle kohta, kas on vaja KMH läbi viia või mitte. Keskkonnaministerium tuulikute KMH künnisvõimsuse teemal seisukohta ei avaldanud.

Tuuleparkide detailplaneeringute puhul tuleb KSH vajalikkust kaaluda, arvestades kõiki kaalutusotsusele kohalduvaid aspekte, mida eelnevalt tegevusloa KMH puhul kirjeldasime.

1.4. Võrdlevad näited teistest riikidest

Analüüsi koostamise käigus kogusime tuuleparkide rajamise korralduse kohta põhiandmeid ka järgmistest teistest riikidest: Austria, Holland, Läti, Saksamaa, Soome, Tšehhi ja Ungari.¹

Kuna käesoleva analüüsi peamiseks eesmärgiks ei olnud teiste riikide regulatsiooni võrdlemine Eesti regulatsiooniga, siis kogusime vaid lühi-informatsiooni teiste riikide regulatsiooni põhijoonte kohta. Esitatud info ei pretendeeri kõikehõlmavale juriidiliselt korrektsele ülevaatele; info kogumise eesmärgiks oli pigem tuvastada põhimõttelised lahendused teistes riikides, mida vajadusel saaks eeskujuks võtta (korrektnel juriidiline võrdlev ülevaade vajaks aga juba eraldi analüüsi). Käesolevas punktis on esitatud teiste riikide regulatsiooni kokkuvõtte; info iga riigi regulatsiooni kohta on esitatud analüüsi lisa 4.

Tuuleparkide rajamise õiguslik regulatsioon kui selline on kõigis võrreldavates riikides väga erinev – üldjuhul tulenevad normid tuulikute ja tuuleparkide rajamiseks erinevatest seadustest, mis reguleerivad planeerimist ja ehitamist, keskkonnakaitselisi nõudeid (keskkonnamõjude hindamist (KMH) puudutav regulatsioon, Natura 2000 alade kaitse ja siseriiklik looduskaitse) ning elektri-varustuse nõudeid, samuti ohutusnõudeid ja piiranguid seoses muude tehni-liste süsteemide (nt radarid) või transpordiga (õhuliiklus, meretuuleparkide puhul ka laevaliiklus).

Tuuleparkide rajamiseks ei pea olema planeeringut – erisused võivad tuleneda praktikast (nt Soomes, kus on hakatud suurematele tuuleparkidele koostama maakonnaplaneeringuid), ent üldiselt nähakse planeeringute koostamist pigem võimaluse või kohustusena. Ka ei ole tuuleparkide rajamiseks planeerimist puudutavates seadustes üldjuhul mingeid piiranguid. Siiski saab tuuleparkide planeerimise kohta planeeringutega või kõrgema tasandi kavadega näite tuua Austriast (Alam-Austria liidumaalt), kus tuulepargi jaoks loa saamise eelduseks on maa vastav sihtotstarve, kusjuures on kehtestatud tingimused, kui lähedale võib tuuleparke asustatud piirkondadest rajada (750-2000 m, sõltuvalt maa sihtotstarbest). Saksamaal on Nordrhein-Westfaleni liidumaal kehtestatud elamute ja tuuleparkide vaheliseks miinimumkauguseks 1500 m, ent muudes liidumaades sellised piirangud puuduvad.

Tuuleparkide rajamise lubamine toimub Austrias, Tšehhis, Lätis ja Soomes läbi mitmete erinevate lubade (lisaks ehitusseadusele ka elektrivarustuse, looduskaitsega seotud load, Alam-Austrias ka nt lennundusega seotud luba). Ungaris on vaja taotleda luba energiaametilt, KMH läbiviimise korral on vaja ka keskkonnaluba. Saksamaal on vaja immissioonikaitseluba (seal on heitmete ja müra regulatsioon teistsugune kui muudes riikides). Meretuuleparkide rajamine toimub nii Hollandis kui Saksamaal eraldi regulatsioonis kehtestatud loamenetluse kaudu, ka menetlev asutus on nende puhul teine kui maismaatuuleparkide puhul (Lätis ei ole meretuuleparkide rajamiseks regulatsiooni kehtestatud).

Meretuuleparkide osas võib lisaks eeltoodule öelda Hollandi ja Saksamaa näitel, et lubade andmise süsteem on küll paigas (sh KMH kohustuse künnis, Saksamaal koguni vastavad standardid KMH läbiviimiseks), ent strateegilisema tasandi planeerimist kui sellist ei toimu. See teema on seotud merealade planeerimise probleemidega üldisemalt, samuti asjaoluga, et nii Hollandis kui Saksamaal rajatakse meretuuleparke üldiselt väljapoole territoriaalmerd, majandusvööndisse. Samas kehtivad ka majandusvööndis rahvusvahelised konventsioonid ja EL direktiivid, millest tulenevad keskkonnakaitselised nõuded (loodusdirektiiv, linnudirektiiv).

Keskkonnamõju hindamise (KMH) kohustuse künnis on üsna erinev – kõige madalam künnis kohustusliku KMH osas on Hollandis (15 MW võimsus või 10 või enam turbiini – meretuuleparkide puhul kõigil juhtudel), seejärel Austrias 20 MW võimsus või üle 10 turbiini). Saksamaal on KMH künniseks enam kui 20 turbiini. Ungaris on KMH automaatselt kohustuslik ainult kaitsealadel (sedagi üle 10 MW võimsuse puhul), Tšehhis ei ole kohustusliku KMH künnist seatud ja KMH algatamine on analoogselt Eestiga kaalutusotsus.² Soomes ei ole samuti kohustuslikku KMH künnist, ent praktikas üle 10 turbiiniga tuulepargi puhul KMH kindlasti algatatakse (samuti on menetluses seadusemuudatus, mis sätestaks alates 9 või 10 turbiinist automaatse KMH kohustuse).

Kui tuulepargi rajamine võib mõjutada **Natura 2000 võrgustiku ala**, tuleb vastavalt EL direktiividele läbi viia nn Natura hindamine (osades riikides KMH menetluse raames, teistes võib selle läbi viia ka eraldi). Muid otseseid piiranguid Natura 2000 aladega seonduvalt teada ei ole (selline lähenemine on iseenesest kooskõlas ka loodusdirektiiviga), v.a. Lätis, kus sealse ornitoloogiaühingu info kohaselt on Natura 2000 alal tuuleparkide ja –turbiinide rajamine üldiselt keelatud, v.a. ainult mõnedel erandjuhtudel.

Kokkuvõtteks võib öelda, et:

- 1) kõige selgem ja lihtsam (meretuuleparkide osas ka kõige läbimõeldum) tundub olevat regulatsioon Saksamaal, kus ilmselt on käsitletud riikidest ka kõige ulatuslikum ja pikaajalisem tuuleparkide rajamise kogemus (eeskuju saaks ehk võtta tuuleparkide KMH standardite osas);
- 2) üheski riigis ei toimu kõrgemal tasandil märkimisväärset strateegilist planeerimist ja tuuleparkide rajamise suunamist;
- 3) selgeid numbrilisi norme või nõudeid ei ole tuuleparkide rajamiseks eriti kehtestatud (v.a. Austria Alam-Austria liidumaal ning Saksamaa Nordrhein-Westfaleni liidumaal) – pigem püütakse lahendada võimalikke vastuolusid keskkonnamõju hindamise kaudu (sh Natura 2000 aladel).

1.5. Kokkuvõte

Maismaa tuuleparke saab planeerida maakonna tasandil maakonnaplaneeringu ja vastavate teemaplaneeringutega ning kohaliku omavalitsuse tasandil üldplaneeringute, teemaplaneeringute ja detailplaneeringutega - seadusest ei tulene otseselt, milline planeeringutasand on tuuleparkide rajamiseks kohustuslik. Tuulepargi asukohti tuleb valida

kindlasti kas üldplaneeringu või maakonnaplaneeringu raames siiski juhul, kui tuulepark ületab olulise ruumilise mõjuga objekti (viie tuuliku ja 7,5 MW) künnisvõimsust.

Maakonna- ja üldplaneeringute puhul on kohustuslik keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimine. Kui tuulikuid või tuuleparke rajatakse detailplaneeringute ja lubade alusel, tuleb mõjude hindamise vajadust kaaluda, välja arvatud meretuuleparkide puhul, mille rajamisel on KMH läbiviimine kohustuslik.

Meretuuleparkide rajamiseks on hiljuti loodud eraldi otsustuskord: lisaks muudele lubadele (vee erikasutusluba, ehitusluba, kasutusluba) on meretuulepargi rajamiseks vaja ka hoonestusluba, mille väljastajaks on Vabariigi Valitsus. Planeerimine meretuuleparkide puhul kohustuslik ei ole, planeerimisseaduses on antud vaid võimalus (ent mitte kohustus) koostada ka merealade jaoks maakonnaplaneering.

Võrreldes teiste riikidega, ei saa tuuleparkide rajamise regulatsiooni Eestis hinnata ei eriti arenenuks ega ka maha jäänuks – kuna tuuleparkide arendamine on intensiivsemalt toimunud alles viimastel aastatel, otsivad mitmed analüüsis käsitletud riikidest alles võimalusi tuuleparkide planeerimise paremaks kontrollimiseks.

II Tuuleenergia planeerimise suunamine arengukavade ja üldiste planeeringutega

Triinu Vaab

2.1. Riiklikud arengudokumendid⁸

2.1.1. Planeeringud

Üleriigilises planeeringus Eesti 2010⁹ (koostatud 2000) nähakse võimalust tuulejaamade paigutamiseks läänerannikule (Pärnust Paldiskini) ja saartele. Planeeringu kohaselt tuleks tuuleenergiat toota vastavalt kohalikele vajadusele (seda eelkõige saartel, kuna olemasolevate energiavõrkude juures on selle edastamine mandrile tehniliselt raske).

2.1.2. Arengukavad ja -strateegiad

Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030¹⁰ näeb ette, et Eesti peaks tulevikus kindlasti mitmekesistama oma energia tootmiseks kasutatavate allikate valikut, kuid see peaks siiski olema mõistlik kombinatsioon kohalikest, nii taastumatutest (põlevkivi, turvas) kui ka taastuvatest (biomass, tuul, vesi, päike, prügilagaas, jäätmed) energiaallikatest.

Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020¹¹ seab üheks eesmärgiks säästlikuma Eesti energiavarustuse ja -tarbimise. Meetmed eesmärgi saavutamiseks on: taastuvenergia tegevuskava koostamine (peaks valmima aprillis 2010, heaks kiidetud saama juulis 2010) ja elluviimine ning taastuvate energiaallikate toetuskeemi täiustamine aastaks 2011. **Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008-2011¹²** tegevuskava kohaselt pidi Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium 2008-2009. aasta jooksul välja töötama avamere tuuleparkide rajamiseks õiguslikud alused¹³.

⁸ Käesolevas peatükis käsitletud strateegiate ja arengukavade ning planeeringute kohta on ülevaatlik ja detailsem info esitatud analüüsi lisan 3.

⁹ Üleriigiline planeering Eesti 2010 on kättesaadav <http://www.siseministeerium.ee/public/tais2010.pdf>

¹⁰ Eesti Keskkonnanstrateegia aastani 2030 on kättesaadav

http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=328494/KS_loplil_riigikokku_1.pdf

¹¹ Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020 on kättesaadav <http://www.riigiteataja.ee/ert/get-attachment.jsp?id=13195400>

¹² Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008-2011 on kättesaadav <http://www.riigikantselei.ee/?id=5864>

¹³ Avamere tuuleparkide rajamise õiguslik regulatsioon Veeseaduse ja teiste seaduste muutmise seadusena jõustus veebruaris 2010.

Eesti elektrimajanduse arengukavas aastani 2008-2018¹⁴ kokkulepitu kohaselt peab taastuenergia osakaal Eestis 2020. aastaks moodustama 25% (2015. aastaks 15%) kogu lõpptarbimisest. Aastaks 2010 seatud eesmärgi saavutamise üheks võimaluseks on tuulejaamade võimsuse suurendamine kuni 50 MW. Aastal 2009 jäi arengukava andmetel tuulikute maksimumtoodang alla 30 MW. Ka **Eesti keskkonnategevuskava tegevuskavas 2007-2015¹⁵** rõhutakse täiendavate tuuleparkide rajamise vajadust Eesti poolt võetud EL taastuenergia eesmärkide saavutamiseks.

Eesti keskkonnastrateegias aastani 2030 rõhutatakse, et kõikide uute tehnoloogiate osas tuleks siiski korraldada eelnevalt kompleksne olulusringi hindamine ning hoiduda tuleks piiratud, ainult hetkeolukorda arvestavatest hinnangutest. **Eesti säästva arengu riiklikus strateegias¹⁶** rõhutatakse omakorda, et kuna taastuvatest materjalidest energiatootmisega kaasnevad paratamatult maastike kasutamise probleemid – elupaikade häving, täiendav koormus bioressursside kogumisel, müra, rikutud maastik jms, siis tuleb välja töötada mehhanismid, mis võimaldavad kahjulikku keskkonnamõju adekvaatselt määrata ja kompenseerida. Lisaks tuuakse **HELCOMi Läänemere tegevuskavas¹⁷** välja, et avameretuulepargid avaldavad suurenevat survet Läänemere ökosüsteemile ning osalisriigid peavad jälgima hoolikalt asjaomaseid protsesse ja mõistma, et tuleks niipalju kui võimalik vältida, vähendada või leevendada olulisi kahjulikke keskkonnamõjusid, mida avamererajatis võib põhjustada. Samas ei käsitle üksi analüüsitud arengudokument leevendavaid meetmeid või nende väljatöötamise vajadust.

Eesti elektrimajanduse arengukavas aastani 2008-2018 mõndakse, et kuna tuule tugevus võib muutuda kiiresti ja suhteliselt raskesti prognoositavalt, siis tuulikute tingitud ebabilanss mõjutab elektrisüsteemi tasakaalu väga negatiivselt. Siiani on tuulikute maksimumtoodang jäänud alla 30 MW, mis on samas suurusjärgus Eesti elektrisüsteemile teiste ühendelektrisüsteemi kuuluvate riikide põhivõrkude vahelise lepinguga lubatud ebabilansiga ning seega erilisi probleeme kaasa pole toonud. Koostamisel oleva **Eesti Taastuenergia tegevuskava aastani 2020¹⁸** koostamissetpaneku kohaselt on elektrisüsteemi tänast olukorda arvestades Eestis tuulegeneraatoreid võimalik installeerida 90–100 MW ulatuses (kuigi sellega kaasneks elektrisüsteemi talitluse kvalitatiivne halvenemine), tehniliseks piiriks tuulegeneraatorite paigaldamisel Eesti elektrisüsteemis on 400–500 MW. See nõuab aga investeringuid elektrivõrkudesse ja elektrijaamadesse, tagamaks tuuleenergia ülekannet, reguleerimist ja vajalikke reserve. Ka **Eesti energiatehnoloogia programm¹⁹** näeb ette elektrienergia salvestamise ja tuuleenergia balansseerimise tehnoloogiate arendamise, eesmärgiga leida tuuleenergia ja energia

¹⁴ Eesti elektrimajanduse arengukava 2008-2018 on kättesaadav

http://www.valitsus.ee/failid/Eesti_elektrimajanduse_arengukava.pdf

¹⁵ Eesti keskkonnategevuskava 2007-2015 on kättesaadav

http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=380093/Keskkonnategevuskava+2007-2013_20022007_rtf_1.pdf

¹⁶ Eesti säästva arengu riiklik strateegia on kättesaadav

http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=90658/SE21_est_web.pdf

¹⁷ HELCOM Läänemere tegevuskava on kättesaadav

http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1090327/L%E4%E4nemereTegevuskava_eeesti+keele_s.pdf

¹⁸ Eesti Taastuenergia tegevuskava aastani 2020 koostamissetpanek on kättesaadav

http://www.valitsus.ee/failid/taastuenergia_ettepanek.pdf

¹⁹ Eesti energiatehnoloogia programm on kättesaadav <http://www.hm.ee/index.php?03242>

optimaalse hajatootmise suurendamise huvides Eesti energiasüsteemi sobivaid tehnilisi lahendusi (sh kütuseelemendid ja elektrolüüserid), et tasandada nendest energiatootmisviisidest tulenevat ebaühtlust.

Nii **elukeskkonna arendamise rakenduskava**²⁰ kui ka **Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava** 2008-2011 toovad toetava tegevusena välja taastuvaid energiaallikaid kasutavate soojuse- ja/või elektri jaamade ja katlamajade rajamise investeeringute toetamise. See ei laiene siiski hüdroelektrijaamadele, tuuleparkidele (rohkem kui üks tuulegeneraatorit), suuremad kui 2 MW installeeritud võimsusega elektri ja soojuse koostootmisjaamadele ja suuremad kui 4 MW installeeritud võimsusega kaugküttekattlamajadele. **Eesti elektrimajanduse arengukavas** rõhutatakse, et Eesti huvides on rakendada selline skeem, mis võimaldab päritolutunnistuste baasil kaubelda põhjendatud hinnaga taastuveni energiaga kogu Euroopa Liidus.

2.2. Maakondlikud arengudokumendid

2.2.1. Planeeringud

Käesoleva ülevaate koostamisel jälgiti, kas ja millisel määral on tuuleenergeetika teemat käsitletud seitsme maakonna (Harju, Hiiu, Ida-Viru, Lääne, Lääne-Viru, Pärnu, Saare, Tartu) maakonnaplaneeringutes ja teemaplaneeringutes.

2.2.1.1. Seni kehtestatud planeeringud

Maakonnaplaneeringud on koostatud aastatel 1998-2003. Vaid Ida-Viru maakonnaplaneeringus ei käsitleta tuuleenergeetikaga seotut. Lääne-Viru ja Hiiu maakonnaplaneeringutes tuuakse välja tuuleenergia kasutusele võtuks vastavate uuringute teostamise vajadus. Pärnu, Harju, Saare ja Lääne maakondade maakonnaplaneeringutes nimetatakse tuuleenergia kasutusele võtmise võimalust, kuid seda eelkõige kohalike vajadusi silmas pidades. Tartu maakonnaplaneeringus esitatud hinnangu kohaselt pole tuuleenergia energiavõrku tootmiseks konkurentsivõimeline, vaid alternatiivvõimalus väikeobjektidele võrguväliseks tarbimiseks.

Maakondades on koostatud erinevaid maakonnaplaneeringute **teemaplaneeringuid**, kuid tuulegeneraatoritega seonduvat on käsitletud senini vaid teemaplaneeringutes "Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused" (kehtestatud ajavahemikus 2003-2007). Enamikes teemaplaneeringutes (Pärnu, Ida-Viru, Hiiu, Lääne, Saare) seatakse tingimus, et tuulegeneraatorite ja mobiilside mastide ehitamine väärtuslikele maastikele on üldjuhul keelatud, ehitamine on võimalik ainult kohaliku omavalitsuse kehtestatud detailplaneeringu alusel. Harjumaa maakonnaplaneeringu teemaplaneeringus nimetatakse tuulegeneraatorite paigaldamise piirangutega alad. Lääne-Virumaa maakonnaplaneeringu teemaplaneeringus välistatakse tuulegeneraatorite paigutamine väärtuslikele maastike vaatekoridoridesse

²⁰ Elukeskkonna arendamise rakenduskava on kättesaadav
http://www.struktuurifondid.ee/public/OP2_21juuni2007_EST.pdf

(nende püstitamine tuleb kooskõlastada maavalitsusega). Läänemaa maakonnaplaneeringu teemaplaneeringus nähakse Osmussaare ühe võimaliku arendussuunana tuulepargi rajamist.

2.2.1.2. Koostamisel olevad maakonnaplaneeringute teemaplaneeringud

2009. aastal algatati tuuleenergeetika teemaplaneeringud Saare, Lääne, Hiiu ja Pärnu maakondades. Samal aastal on algatatud Lääne-Viru maakonna teemaplaneering „Lääne-Viru maakonna rannikuala”, mille raames käsitletakse ka tuuleenergia tootmiseks sobivaid asukohti. Teemaplaneeringud merealasil ei hõlma, kuna teemaplaneeringute algatamise hetkel ei olnudki sellist võimalust andvat regulatsiooni. 2010. aastal algatati teemaplaneering “Ida-Virumaa tehniline infrastruktuur”, mille raames on samuti üheks käsitletavaks teemaks tuuleparkide rajamiseks sobivate asukohtade leidmine (sh Peipsi järves ja Soome lahes). Nimetatud teemaplaneeringutele on algatatud ka KSH.

Nelja Lääne maakonna teemaplaneeringu hetkeseisu kohta saab kõige ülevaatlíkuma ja operatiivsema info planeeringu koostaja OÜ Hendrikson & Ko poolt loodud veebilehelt <http://4maakonnatuuleenergia.hendrikson.ee/> Hetkel on planeeringu KSH menetlus programmi koostamise faasis ning toimuvad avalikustamised.

Lääne-Viru rannikualade teemaplaneeringu materjalid on avalikustatud Lääne-Viru maavalitsuse kodulehel.²¹ Planeeringu KSH programmi avalikustamine toimus septembris-oktoobris 2009, programm sai Keskkonnaametilt heakskiidu ning käesoleva analüüsi koostamise hetkel on planeering ja selle KSH aruanne koostamisel.

Ida-Virumaa tehnilise infrastruktuuri teemaplaneering ja selle KSH on algatatud jaanuari lõpul 2010, materjalid avalikustatakse Ida-Viru maavalitsuse veebilehel²², millelt on leitav ka planeeringu lähteülesanne. Käesoleva analüüsi koostamise hetkel toimuvad veel planeeringu koostamist ettevalmistavad tegevused. KSH programm valmib tõenäoliselt 2010. aasta lõpuks ning planeering kehtestatakse 2013. aastal.

2.2.2. Arengukavad ja -strateegiad

Analüüsitud **arengustrateegiad** on koostatud maakondades aastatel 2002-2008. Harju, Pärnu, Saare ja Lääne-Viru maakondade arengustrateegiad näevad ette tuuleparkide asukohtade ja suuruse väljaselgitamise planeeringutega. Ida-Viru maakonna arengustrateegia ei käsitle tuuleenergeetikaga seotut, Lääne maakonna arengustrateegias nimetatakse taastuvenergia kasutusele võttu ühe võimalusena. Hiiu maakonna arengustrateegias tuuleenergiaga seotut ei käsitleta, samas tehakse seda Hiiumaa energeetika arengukavas. Arengukavas esitatud hinnangu kohaselt vajab Hiiumaa tippkoormuse katmiseks umbes 80 - 100 tuulegeneraatorit. Arengukava teeb ettepaneku tuulegeneraatorite paigutamiseks sobivate alade kandmiseks valdade üldplaneeringutesse. Pärnu arengustrateegias esitatud visiooni kohaselt muutub maakond elektrienergia

²¹ <http://www2.l-virumv.ee/?id=24019>

²² <http://www.ivmv.ee/index.php?lang=est&sid=1265096391>

importijast selle tootjaks – kohapeal toodetud energiaga kaetakse suurem osa energiavajadusest.

2.3. Kohalike omavalitsuste arengudokumendid

2.3.1. Planeeringud

Analüüsitud 34 kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutest ja teemaplaneeringutest ei käsitleta tuuleenergia tootmisega seonduvat 17-s. Vastavad teemaplaneeringud on koostamisel Narva linnas, Maidla, Paikuse, Sonda ja Lüganuse valdades ning kehtestatud Noarootsi vallas.

Üldplaneeringud käsitlevad tuulegeneraatorite ja –parkidega seonduvat erineval määral:

- a) loetletakse olemasolevad või hetkel detailplaneeringuga kavandatavad tuulepargid - Emmaste, Hanila, Viru-Nigula;
- b) tuuleparkide rajamist/üksikute generaatorite püstitamist käsitletakse potentsiaalse võimalusena, seatakse kavandamise tingimused - Muhu, Nõva, Sauga, Puhja, Kõrgessaare;
- c) määratletakse piirkonnad ja/või konkreetset alad, mis sobivad tuuleparkide rajamiseks - Aseri, Audru, Hanila, Noarootsi, Paikuse, Paldiski, ruhnu, Salme (rannaalade üldplaneering), Sauga, Toila (varem koostatud detailplaneeringus käsitletud ala), Vaivara, Kõrgessaare. Neist Paikuse ja Vaivara üldplaneeringutes nimetatakse ka alad, kuhu ei või tuuleparke rajada;
- d) välistatakse täiendavate tuuleparkide rajamise võimalus - Kaarma, Salme (sisemaa üldplaneering), Torgu, Viru-Nigula.

Koostamisel olevas Kõrgessaare valla üldplaneeringu teemaplaneeringus "Maakasutusreeglite ja ehitustingimuste määramine" loobutakse üldplaneeringus määratletud perspektiivsetest tuulepargi aladest Ninaotsas ja Nina saarel ning Kootsaare nina piirkonnas, sest nendel aladel on looduskaitsealased piirangud.

2.3.2. Arengukavad

Analüüsitud 34 kohaliku omavalitsuse arengukavadest käsitletakse tuuleenergia tootmisega seonduvat 14 dokumendis. **Arengukavades** käsitletakse tuulegeneraatorite ja –parkidega seonduvat erineval määral:

- a) antakse ülevaade olemasolevatest ja arendamisel olevatest tuuleparkidest - Aseri, Hanila, Muhu, Noarootsi, Paldiski.
- b) nähakse ette tuulepargi rajamine – Kunda, Narva, Padise.
- c) tuuakse välja kehtiva üldplaneeringu muutmise või vastava teemaplaneeringu koostamise vajadus – Audru, Maidla.
- d) tuuakse välja täiendavate uuringute läbiviimise vajadus, et selgitada välja tuuleparkide rajamiseks sobivad alad – Kõrgessaare, Salme.

- e) märgitakse ära tuuleenergia tootmiseks vajaliku ressursi olemasolu – Viru-Nigula, Nõva.

Audru valla energeetika arengukavas nimetatakse 35 kV elektriliinid, mis tuleks seoses tuuleparkide rajamisega 110 kV ümber ehitada.

2.4. Kokkuvõte

Riiklikes strateegiates nimetatakse taastuenergia kasutuselevõttu eelkõige kui eesmärki, mille poole püüelda. Mitmes arengudokumentis rõhutatakse, et taastuenergia osakaal Eestis 2020. aastaks peab moodustama 25% (2015. aastaks 15%) kogu lõpptarbimisest. Samas ei käsitle ükski analüüsitud arengudokument tuuleparkide rajamisega kaasnevaid oluliste kahjulike keskkonnamõjude leevendavaid meetmeid või nende väljatöötamise vajadust. Tundub, et peamiseks eesmärgiks on suunata tuuleparkide rajamist energeetilisest ja elektrivõrgu võimsust puudutavast, mitte aga keskkonnamõjude seisukohast. Taastuenergeetika koostamissetpanekus tuuakse välja see, millise võimsusega on elektrisüsteemi tänast olukorda arvestades Eestis tuulegeneraatoreid võimalik installeerida (olemasoleva elektrivõrkude ja elektrijaamade baasil 90–100 MW, täiendavate korral on tehniliseks 400–500 MW).

Maakondlikul tasandil koostatud arengustrateegiates ja planeeringutes tuuakse välja tuuleenergia kasutuselevõtuks vastavate uuringute ja planeeringute teostamise vajadus (Lääne-Viru, Hiiu, Harju, Pärnu, Saare). Kuid tuuleenergia kasutusele võtmise võimalust käsitletakse siiski eelkõige kohalike vajadusi silmas pidades (Pärnu, Harju, Saare, Hiiu ja Lääne), mitte eksporditarklana. Maakonna teemaplaneeringutes „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnaningimused” nähakse tuuleparkide (üksikute tuulikute) püstitamist takistava st maastikupilti rikkuva tegevusena. Vaid Lääne maakonna teemaplaneeringus nähakse Osmussaare ühe võimaliku arendussuunana tuulepargi rajamist.

Kui üldisemates arengudokumentides püütakse sageli tuuleparkide rajamiseks sobivate alade ja tingimuste väljatöötamist justkui kellelegi teisele edasi delegeerides, siis kohalike omavalitsuste tasandil koostatud üldplaneeringutes ja arengukavades võib eristada kolme erinevat lähenemist:

- 1) ei käsitleta tuuleenergia temaatikat üldse;
- 2) välistatakse tuuleparkide/tuulikute rajamine (enamasti juhul, kui detailplaneeringute alusel rajatavate/rajatud tuulikutega on probleeme olnud);
- 3) määratletakse tuuleparkide rajamiseks sobivad/mittesobivad alad (mõningatel juhtudel kajastab see üks-ühele kohaliku omavalitsuse arengudokumendi koostamise ajal töös olnud või juba kehtestatud detailplaneeringutega käsitletud alade piire).

Üksikutel juhtudel on kohaliku omavalitsuse tasandil algatatud ka tuuleparkide rajamiseks sobivate alade väljaselgitamiseks vastavaid teemaplaneeringuid (Noarootsi, Maidla, Paikuse, Sonda, Lüganuse), mis aga üldjuhul ei hõlma kogu valda, vaid konkreetseid kinnistuid.

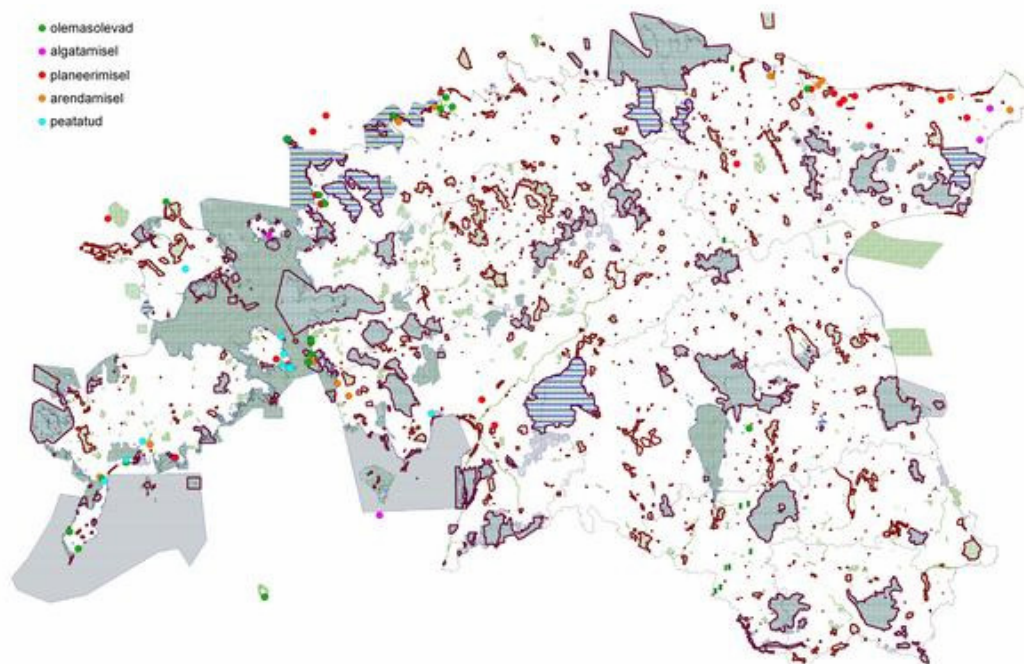
Tähelepanu väärrib, et „Taastuenergia tegevuskava aastani 2020” koostamissetpaneku kohaselt on tehniliseks piiriks tuulegeneraatorite paigaldamisel Eesti elektrisüsteemi

tänases olukorras on 90-100 MW, kuigi sellega kaasneks elektrisüsteemi kvalitatiivne halvenemine. Lõplik tehniline piir on 400-500 MW, mis nõuab aga täiendavaid investeeringuid. Kui need andmed on tõesed (mida käesoleva analüüsi koostajad kinnitada ei saa), siis ületab kavandatavate ja juba rajatud tuuleparkide võimsus kordades Eesti elektrisüsteemi tehnilist ülempiiri, mis tekitab küsimuse tuuleenergeetika arenduse reaalsest perspektiividest.

III Ülevaade tuulikute ja tuuleparkide rajamise praktikast²³

Liis Keerberg

Tuuleparke ja tuulikuid on põhiliselt planeeritud Pärnumaale, Läänemaale, Saaremaale, Hiiumaale, Ida-Virumaale ja Lääne-Virumaale. Arendajate jaoks atraktiivseid alasid on ka Harjumaal (Paldiski, Harku).



ELEKTRITUULIKUTE JA TUULIKUPARKIDE PAIKNEMINE KAITSELADE SUHTES

Märkus: Kaardi koostamisel on kasutatud EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem - Keskkonnaregister); KaM Info- ja Tehnokeskuse andmeid.

88 tuuliku või tuulepargi rajamise juhust, mille kohta andmeid koguti²⁴, on 40 ehk ligi pooled (45,5 %) **olemasolevad** ja **arendamisel**, **lõpetatud ja algatamata** menetlusi on kokku 11 (12,5 %), **planeerimisel ja algatamisel** on kokku 24 menetlust (27,3%) ning planeerimisel, kuid **peatatud** menetlusi on 13 (14,7 %). Üldiselt võib seega öelda, et ligi pooled (40) vaadeldud arendustest on sellised, mida enam mõjutada ei saa, kuna menetlused on lõppenud, ning ligi pooled (37) on sellised, mida mõjutada saab, kuna menetlused on pooleli.

²³ Vt. siia juurde andmetabelit lisas 1 ja tuuleparkide ülevaatekaarti lisas 2

²⁴ Andmeid koguti nende tuulikute ja tuuleparkide kohta, mille kohta Ametlikest Teadaannetest, ajakirjandusest, KOV-de dokumendiregistritest ja ettevõtete kodulehtedelt teavet leiti. Osadel juhtudel täpsustati üldisemat informatsiooni teabenõuete abil.

Tuuliku staatus	Arv (kogutud infot 88 juhul)
Olemasolev (st. installeeritud)	25
Arendamisel (planeerimismenetlus lõpetatud)	15
Planeerimisel	20
Algatamisel	4
Algatamata (KOV-d on erinevatel põhjustel tuulepargi rajamise menetluse algatamisest keeldunud)	6
Peatatud (põhjused: KOV-d ootavad ära üldisemate planeeringute tulemused, algatatud planeering ei sobi vahepeal valminud üldplaneeringuga, arendaja huvi on kadunud või muutnud, õiguslik regulatsioon on puudunud, planeering on vaidlustatud)	13
Menetlus lõpetatud (taotleja avalduse alusel, DP sisu muudetud elamuehituseks, kohtu poolt tühistatud)	5

Tabel 1. Erineva staatuses tuuleparkide ja tuulikute jaotumine

Tuuleparke on planeeritud detailplaneeringute, üldplaneeringute, üldplaneeringu teemaplaneeringutega ning üksikudel juhtudel osaüldplaneeringutega. Maakonna tasandil on planeerimine alanud alles 2009. a. ja see on hetkel üsna algjärgus. Analüüsi koostamise käigus leidsime infot kuue maakonnaplaneeringu kohta, kus tuuleenergeetika teemat käsitletakse.

Tuuleparke ja tuulikuid on kavandatud (vt. tabel 2) **detailplaneeringutega 47 juhul** 88-st (53,4 %), kuid detailplaneeringud on **sisaldanud üldplaneeringu muutmise ettepanekut** või **koostatud enne üldplaneeringute valmimist** teadaolevalt **23 juhul** (26 %). **16 juhul** on detailplaneering olnud **üldplaneeringuga kooskõlas** või siis **muutnud detailplaneeringuga kavatsetut** (18 %). **8 juhul** täpset infot üldplaneeringu muutmise kohta **ei leitud**. (9%).

Üldplaneeringute teemaplaneeringuid hakati koostama põhiliselt aastal 2006²⁵ ehk ca neli aastat pärast seda, kui detailplaneeringutega juba tuuleparke planeeritud oli. Üldplaneeringute teemaplaneeringuid on algatatud Hiiu, Lääne, Pärnu ja Ida-Viru maakondades. Nende menetlused on enamjaolt käimas, peatatud või algatamata. Üldplaneeringute teemaplaneeringuid iseloomustab see, et need on mitmetel juhtudel tehtud detailplaneeringu täpsusastmes ja konkreetsetele aladele (külad ja kinnistud), mis eelnevate arendaja poolt tellitud uuringutega on välja valitud (nt 500 MW võimsusega Sirgala tuulepark, mida planeeritakse Toila valda Konju külla, samuti Aseri valda Oru ja Aseriaru küladesse rajatav 8 tuulikuga 24 MW koguvõimsusega tuulepark, mida planeeriti viiele kinnistule koostatud üldplaneeringu teemaplaneeringuga). **Üldplaneeringut muutvaid teemaplaneeringuid** on teadaolevalt **16 juhust 9** (10 %) (ülejäänute kohta infot ei leitud)

²⁵ Enne seda oli algatatud Aulepa tuulepargi teemaplaneering 2004 a.

ning neist 7 on sedalaadi planeeringud, mis on koostatud konkreetsetele küladele või kinnistutele (8%).

Maakonnaplaneeringute teemaplaneeringuid tuuleparkidele sobivate asukohtade leidmiseks hakati koostama kõige hiljem – neljas Lääne-Eesti maakonnas ja Lääne-Viru rannikualadel algatati need 2009. aastal. 2010 a. jaanuaris algatas Ida-Viru maavanem Ida-Virumaa tehnilise infrastruktuuri teemaplaneeringu, kus käsitletakse ka tuuleparkide temaatikat.

Ainult loamenetlustega on teadaolevalt rajatud vaid üksikuid tuulikuid **ehituslubade** alusel, aga laiendatud ka juba planeeringutega rajatud tuuleparke (nt. Aulepa) Arendajad on tuuleparke tahtnud rajada ka **projekteerimistingimuste** alusel – teadaolevalt küll ainult Häädemeeste vallas, kus ühel juhul taotleti 54 tuulikuga kavandatud tuulepargile igale tuulikule eraldi projekteerimistingimused. Vald sellise lähenemisega ei nõustunud, selgitades arendajale, et oodatakse ära tuuleparkide teemaplaneeringu tulemused, ja seades tingimuseks ka planeeringu koostamise.

Avamere tuuleparke seni Eestis ehitama ei ole hakatud, kuigi alates 2003. aastast on esitatud selleks neli vee erikasutusloa taotlust:

- Neugrundi, Pakri-Pedase ja Krässgrundi madalatele (OÜ Energoconsult, taotlus 2003. a.)
- Neugrundi madalikule (Raivo Vilberg, taotlus 2006.a.)
- Loode-Eesti rannikumerre (OÜ Nelja Energia, taotlus 2006. a.)
- Liivi lahte (AS Eesti Energia, taotlus 2009. a.)

Keskkonnaministeerium peatas Neugrundi madalikule ja Loode-Eesti rannikumerre esitatud vee erikasutusloa taotluste ja nende keskkonnamõju hindamise (KMH) menetlused seniks, kuni valmib õiguslik regulatsioon, mis võimaldaks tuuleparke merepõhja ehitada. Märtsi lõpu seisuga on õiguslikud alused olemas ja menetlused võivad eeldatavasti jätkuda. Liivi lahte esitatud vee erikasutusloa taotluse menetluse võtmise ja selle KMH algatamise osas ei ole KKM seni²⁶ otsuseid langetanud. 2003. aastal Neugrundi, Pakri-Pedase ja Krässgrundi madalatele avamere tuuleparkide rajamiseks esitatud vee erikasutusloa taotluse ja selle KMH menetlust ei ole seni peatatud, kuid Ametlikes Teadaannetes ei ole avaldatud ka teateid menetluse edenemise kohta.

Planeeringu või loa tüüp	Arv	Märkus (andmeid planeeringu või loa tüübi kohta koguti 74 juhul) ²⁷
Detailplaneering	47	Detailplaneeringutega on soovitud planeerida nii üksikuid tuulikuid kui ka suuri tuuleparke.
Üldplaneeringuga kooskõlas	11	
Üldplaneeringut muutvad	14	
Enne üldplaneeringu kehtestamist	9	

²⁶ KKM 23.02.2010 vastus Keskkonnaõiguse Keskuse 19.02.2010 teabenõudele

²⁷ Menetlusandmeid koguti 88 juhust 74 juhul, kuna ülejäänud juhtudel oli tegu vanemate projektidega kui 2007 a. või infot ei leitud.

Üldplaneeringuga muudetud	5	
Täpset infot ei leitud	8	
Üldplaneeringu teemaplaneering	16	Esimene teemaplaneering algatati Läänemaal Aulepa tuulepargi osas 2004, seejärel tehti nende algatamise ettepanekud Ida-Virumaal (11), Pärnumaal (2) ja Hiiumaal (3) ja Läänemaal Esiveres (1). Mitmed tuuleparkide teemaplaneeringud on koostatud detailplaneeringu täpsusastmes. Ida-ja Lääne-Virumaa suurte tuuleparkide teemaplaneeringute puhul (Purtse, Varja, Sirgala, Vaivara) on tekkinud eriarvamused Kaitseministeeriumiga, mida püütakse menetluse käigus lahendada.
Üldplaneeringut muutev	9	
Täpset infot üldplaneeringu muutmise kohta ei leitud	7	
Osa-üldplaneering	2	
Maakonna teemaplaneering	6	Hiiu-, Lääne-, Pärnu-, Saare ja Lääne-Viru maakondades algatatud 2009, Ida-Viru maakonnas 2010 (ei kajastu andmetabelis, kuna ei ole ette nähtud konkreetsete tuulikute-tuuleparkide rajamiseks, vaid alade sobivuse määratlemiseks)
Vee erikasutusluba	4	Menetlused olid kahel juhul peatatud, kuni jõustus vette ehitamise regulatsioon
Projekteerimistingimused	2	Vald keeldus, nõudes vähemasti planeeringu koostamist
Ehitusluba	3	Kahel juhul üksikud generaatorid, ühel suurema tuulepargi laiendus
Infot menetlustüübi kohta ei kogutud või ei leitud	14	

Tabel 2. Tuuleparkide kavandamise viisid

Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) on algatatud kõigi vaatluse all olnud üldplaneeringu teemaplaneeringute ja maakonnaplaneeringu teemaplaneeringute puhul. KSH algatamise nõue üldplaneeringutele ja maakonnaplaneeringutele tuleneb keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest (KeHJS). Seega on kohustusliku KSH algatamise nõuet järgitud.

Detailplaneeringute osas on pilt teistsugune, kuna otsest KSH läbiviimise kohustust siin tuuleparkide või tuulikute rajamiseks sätestatud ei ole ja KSH algatatakse kaalutusotsuse põhjal. Paljud planeeringud pärinevad varasemast ajast (2002-2005), mil planeeringute mõjude hindamise nõue üsna lühikese perioodi jooksul kord tekkis, kord kadus. **KSH on 47 DP-st algatatud teadaolevalt 10 juhul, KMH 8 juhul, KSH jäeti algatamata 7 juhul, otsustamata jäeti 1 juhul, seadus ei nõudnud mõjude hindamist 1 juhul, infot ei leitud 11 juhul ja ei kogutud 9 juhul.**

Alternatiivide käsitluse kohta KSH raames võib öelda, et strateegilistest alternatiividest võrreldakse põhiliselt kavandatavat tegevust ja null-alternatiivi. Osadel juhtudel on koostatud ka ruumiandmete analüüsile tuginevad eelvalikud, mille käigus on määratletud tuuleparkideks sobivad ja sobimatud alad. Tegu on ühe firma (OÜ Hendrikson & Ko) poolt kasutatava meetodikaga, teised ei ole teadaolevalt sellist lähenemist kasutanud.

Näiteks on OÜ Hendrikson & Ko Hiiumaa valdade üldplaneeringu teemaplaneeringutes tuuleparkideks sobivate alade leidmisel kandnud kaardile ruumiandmed nt. elu- ja ühiskondlike hoonete (500 m puhvriga), puhkealade (500 m puhvriga), kalmistute (500 m puhvriga), suurte infrastruktuurielementide, ranna või kalda ehituskeeluvööndi ja piiranguvööndi, Natura 2000 alade ja Natura varialade, olemasolevate ja projekteeritavate kaitsealade, püsielupaikade, rohevõrgustike, maardlate, muinsuskaitseobjektide jm. kohta.²⁸ Kaardil on välja toodud sobivad alad; sobivad, kuid tähelepanu vajavad alad; tuulikute võimalikud asukohad arendajalt ning Käina tuulikute võimalikest asukohtadest 1,5 km puhver.

Väljatoodud kriteeriume kasutati üldplaneeringu tasandil ning on võimalik, et maakonna tasandi planeeringute puhul on vaja kasutada teistsuguseid kriteeriume. Nelja läänemaakonna teemaplaneeringute KSH programmides on välja toodud, et kriteeriumide abil määratletavad alad on a) tuulikuparkide rajamiseks tõenäoliselt sobimatud alad; b) tõsist tähelepanu vajavad alad (tingimuslikud kriteeriumid ehk need, mis võivad olla mittesoovitava iseloomuga, kuid analüüsitavad iga üksikjuhtumi puhul eraldi); c) positiivsed alad (kriteeriumid, mis omavad võimaliku tuulikupargi rajamiseks positiivset väljundit). Analüüsimisel kasutatavad aspektid ja tingimused/kriteeriumid töötatakse KSH programmide kohaselt aga välja maavalitsuste, huvigruppide, ekspertide ja laia avalikkuse koostöös läbi koosolekute, avalike arutelude ja muu planeeringu/KSH avaliku menetluse kaudu.

²⁸ Vt. Hendrikson & Ko koostatud Tuulikuparkide sobivuse analüüsi kaardid nr. 1 ja nr. 2: <http://www.hendrikson.ee/?m1=66&m2=132>

IV Hinnang tuuleparkide rajamise praktikale ja regulatsioonile: probleemid ja ettepanekud lahenduste osas

4.1. Tuuleparkide rajamise otsustustasand ja asukohavalik

Kuna tuuleparkide ja tuulikute planeerimine toimub Eestis üldiste planeerimisseaduse normide kohaselt, siis võib neid planeerida maakonna tasandil maakonnaplaneeringutega ning kohalikul tasandil üldplaneeringute ja detailplaneeringutega.

Ülema astme planeeringu muutmise ettepaneku tegemine alama astme planeeringuga on PlanS § 9 lõike 7 kohaselt samuti lubatud, kuid see on mõeldud kasutamiseks põhjendatud juhul erandliku võimalusena. Riigikohus on 15. jaanuari 2009 otsuses nr. 3-3-1-87-08 leidnud: „*Kuivõrd detailplaneeringu koostamisel vaadeldakse vaid väikest osa üldplaneeringuga hõlmatud alast, ei ole selle menetlemisel võimalik samaväärselt arvesse võtta kogu linna või valla territooriumil valitsevat olukorda. Seetõttu peaks detailplaneeringuga üldplaneeringu muutmine jääma erandlikuks võimaluseks, mis tagab paindlikuma reageerimisvõimaluse muutuvatele oludele ja vajadustele.*”

Analüüsi tulemusena leiti, et selliseid juhtusid, kus üldplaneeringut muudetakse kas detailplaneeringuga või üldplaneeringu teemaplaneeringuga, on rohkem kui ¼ tuuleparkide rajamise juhtudest. Üldplaneeringu muutmiste suur osakaal näitab, et seaduse eesmärki praktikas ei mõisteta ning erandit kasutatakse liiga palju, mis tekitab kahtluse ka erandi kasutamise põhjendatuses. Lisaks tuleb arvestada, et paljud üldplaneeringute teemaplaneeringud olulise ruumilise mõjuga objektide asukohavalikuks (st. tuulepark üle 5 tuuliku ja 7,5 MW) koostatakse sellisel viisil, et asukohti ei valita kogu valla territooriumil, vaid teemaplaneering koostatakse üksikutele suurtele kinnistutele. Nt. Oru ja Aseriaru küldes on 8 tuulikuga 24 MW koguvõimsusega tuulepargi rajamiseks algatatud üldplaneeringu teemaplaneering viiel kinnistul, planeeringualaga 850 ha. Teise näitena on Aulepa, Dirslätt, Suur-Nõmmküla, Klottorp ja Vanaküla, Gambyn külade vahelisel toimiva kuivendusdrenaažiga alal teemaplaneering algatatud 13 tuulikule koguvõimsusega 40 MW kümnel kinnistul, planeeringualaga 867 ha, kusjuures planeeringu seletuskirja järgi olid tuulikud kavandatud igale kinnistule. Asukohavalik saab sellise planeeringu puhul tulla kõne alla samuti vaid nende kinnistute piires, aga mitte laiemalt. Seega on ka selliste planeeringute puhul sisuliselt tegemist detailplaneeringu täpsusastmega planeeringutega ning üldisema tasandi planeerimist isegi KOV-i tasandil ei toimu. Osadel puhkudel on tehtud ka kogu valla territooriumi hõlmav mitteametlik asukoha eelvalik, mille põhjal on arendaja teinud KOV-le planeeringu algatamise ettepaneku.²⁹ Eelvaliku probleemiks on aga asjaolu, et selle tulemusena jäävad mingid asukohad ametlikust asukohavalikust välja ning kuna tegu ei ole ametliku menetlusega, pole eelvaliku tulemus ka kontrollitav ja vaidlustatav.

²⁹ Vt. Vaivara valla tuuleparkide asukoha eelvalikut

http://hendrikson.ee/files/vaivara_tuulikud/V%5f5imalike%20tuulikuparkide%20asukohtade%20anal%fc%fc%20Vaivara%20vallas%20-%20L%5fpparuanne%2016.06.2008.pdf

Maakonnaplaneeringuid, mis annaksid tuuleparkide planeerimisele kohalikul tasandil täpsemaid suunised, ei ole praeguseks ajaks veel kehtestatud. Seetõttu on tuuleparkide rajamise arendussurve jäänud väga suures osas kohalike omavalitsuste kanda.

Riiklikest strateegiatest tuuleparkide planeerimiseks märkimisväärseid suuniseid samuti ei tule. Üleriigilises planeeringus nähakse võimalust tuulejaamade paigutamiseks läänerannikule ja saartele ning planeeringu kohaselt tuleks tuuleenergiat toota vastavalt kohalikele vajadusele. Maakonna tasandil on tuuleenergia kasutamist peetud võimalikuks samuti kohalike vajadusi silmas pidades ning teemaplaneeringus „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” on tuulikute ehitamist väärtuslikule maastikule taunitud ja konflikti puhul peetud vajalikuks koostada detailplaneering. Tuuleparkide asukohtade ja suuruse väljaselgitamise planeeringuga näevad ette Harju, Pärnu, Saare ja Lääne-Viru maakondade arengustrateegiad ning Hiiumaa energeetika arengukava. Seega on mitmetes arendussurve all olevates maakondades tuuleparkide planeerimise suunamise vajadust nähtud, kuid üldjuhul ei ole täpsustatud, millisel tasandil seda teha tuleks, vaid on lihtsalt öeldud, et seda tuleks teha planeeringuga (v.a. Hiiumaa, kus nähti otsustustasandina KOV üldplaneeringuid). Kokkuvõtvalt riikliku ja maakondliku tasandi arengudokumentides tuuleparkide planeerimiseks selgeid suuniseid ei anta.

Eraldi probleemiks on 2010.a. veebruaris kehtestatud meretuuleparkide rajamise regulatsioon, mille puhul on merealade planeerimine maakonnaplaneeringutega jäänud menetluslikes aspektides läbi mõtlemata ja ei pruugi seetõttu olla praktikas rakendatav.

Alljärgnevalt käsitleme lähemalt kaht probleemi, millel on tuuleparkide rajamise otsustusprotsessi kohalt märkimisväärne tähendus:

- 1) kohaliku omavalitsuse tasand põhilise otsustustasandina;
- 2) meretuuleparkide rajamise korraldus.

4.1.1. Kohaliku omavalitsuse tasand põhilise otsustustasandina

Tuuleparkide planeerimine on toimunud põhiliselt kohalikul tasandil – kas üldplaneeringutega, üldplaneeringute teemaplaneeringutega, osaüldplaneeringutega või detailplaneeringutega. Maakonnaplaneeringud, millega tahetakse tuuleparkide planeerimist suunama hakata, on algatatud 2009.a ja 2010.a. ehk olukorras, kus tuuleparkide lausaline planeerimine on juba hakanud tekitama kohalikkude tasandil ületavaid küsimusi ja probleeme.

Rohkem kui 1/4 juhtudel vaadeldud tuuleparkide ja tuulikute planeeringutest on tehtud ettepanek kohaliku üldplaneeringu muutmiseks, mis tähendab, et KOV-id ei ole eelnevalt tuuleparkide rajamist oma ruumilises planeerimises ette näinud ning on pidanud seda kaaluma hakkama alles arendaja taotluse alusel. Praktikast on aga selgunud, et paljudel KOV-idel puudub teadmine, et neil on võimalik ka planeeringu algatamisest keelduda, planeeringu koostamine peatada, kuni selguvad nt. üldplaneeringu tulemused või planeering kehtestamata jätta, kui lahendus KOV arengusuundadega ei sobi.

Tuuleparkide planeerimise kogu otsustuskoormuse jätmine kohalikule tasandile on problemaatiline, kuna omavalitsused ei ole kohustatud planeerimistegevuses vaatama väljapoole oma territooriumi, samas kui tuuleparkidega kaasnevad mõjud võivad ulatuda ka kaugemale ning kumuleeruda. Teadaolevatest kõige olulisemate mõjudena võib välja tuua visuaalse maastikupilti muutva mõju, varjutuse, müra, vibratsiooni ning mõju lindudele ja käsitiivalistele.

Välja toodud asjaolude taustal leiavad analüüsi koostajad, et strateegiline valik alade suhtes, kuhu tuuleparke ei tohi rajada (keelualad) ning alad, kus see on teatud tingimustel võimalik, on vaja teha maakonna tasandil. Maakonnaplaneeringutes määratavatele keelualadele tuuleparke rajada ei tohiks, ülejäänud aladel aga sõltuks tuulikute püstitamise võimalus see järgmise tasandi (üldplaneeringu) KSH tulemustest. Keelualade staatus peaks olema selge ning siduv, planeeringud aga sellise täpsusega, mille puhul KOV-idel on võimalik keelualade paiknemisega oma üldplaneeringutes arvestada. Kuna maakonna teemaplaneeringuga saab PlanS § 7 lg 2 p 2 kohaselt täpsustada ja täiendada kehtivat maakonnaplaneeringut, võib analüüsi koostajate hinnangul olla teemaplaneeringu mõõtkava maakonnaplaneeringu üldisest mõõtkavast täpsem. **Kindlasti tuleks tuuleparkide teemaplaneeringute puhul vältida roheline võrgustiku toimimise probleeme, kus piirangud on antud soovituslikena ning maakondlikke teemaplaneeringuid muudetakse üld- ja detailplaneeringutega kergekäeliselt.**

Vabariigi Valitsuse seaduse § 84 p 1 kohaselt esindab maavanem maakonnas riigi huve ning hoolitseb maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu eest. Planeerimisseaduse § 4 lg 1 kohaselt on planeerimisalase tegevuse korraldamine ja järelevalve maakonnas maavalitsuse pädevuses. Seega on maakonnaplaneeringute algatamine ja koostamine maavalitsuse pädevuses ning PlanS § 7 lg 3 p 10 kohaselt on võimalik maakonnaplaneeringute raames planeerida tehnorajatisi, mille hulka võib lugeda ka tuulegeneraatorid. KOV-de detailplaneeringute üle järelevalvet teostades saab maavanem infot ka selle kohta, kui kohalikul tasandil on mingit laadi objektide planeerimine muutnud või muutumas problemaatiliseks. Maakonna tervikliku arengu eest vastutajana on maavanemal võimalus probleemile lahenduse otsimiseks algatada vastav teemaplaneering.

Kuigi Eestis on maakonnaplaneeringute koostamiseni jõutud võrdlemisi hilja, on võimalik mõjutada veel paljusid käimasolevaid protsesse selles suunas, et enne planeeringute lõpuni menetlemist oodataks ära maakonna teemaplaneeringute tulemused. **Kohalikud omavalitsused ei ole kohustatud koostamisel olevaid planeeringuid kehtestama ning nad võivad pooleliolevad menetlused peatada või planeeringu algatamisest üldse keelduda,** kuniks üldisematest planeeringutest selgub, milliseid alasid on üldse sobilik ja otstarbekas tuuleenergia tarbeks kasutada. Neid võimalusi on osad omavalitsused ka kasutanud (nt. Muhu, Audru, Vaivara, Häädemeeste, Pühalepa, Käina, Emmaste vallad). Planeeringumenetluse peatamine üldisema planeeringu tulemuste äraootamiseks on aktsepteeritav ka Riigikohtu hinnangul, juhul kui menetluse jätkamine tooks kaasa asja ebaõige otsustamise ning selleks on olemas objektiivsed ja mõjuvad põhjused.³⁰

³⁰ Riigikohtu halduskolleegiumi otsused 16. detsembrist 2008 haldusasjas nr. 3-3-1-56-08 ja 14. jaanuarist 2009 haldusasjas nr. 3-3-1-62-08

Juhul, kui tuuleparkide planeerimine peatatakse kuni vastavate maakonnaplaneeringute valmimiseni, ning edasised otsustused menetletavate detail- ja üldplaneeringute teemaplaneeringute osas langetatakse lähtuvalt maakonnaplaneeringute tulemustest, muutub tuuleparkide planeerimise hierarhia loogiliseks ja senine ebasproportsionaalne otsustuskoormus KOV-ide suhtes proportsionaalseks. Rõhutame siinjuures, et **vajalik on peatada ka üldplaneeringu teemaplaneeringute menetlemine**, juhtides mh. tähelepanu sellele, et KOV territooriumi kohta vaid osaliselt (üksikute kinnistute kohta) koostatuna ei vasta need planeeringud PlanS-s sätestatud olulise ruumilise mõjuga objekti asukohavaliku eesmärgile.

Suure arendussurvega aladest on tuuleparkide planeerimist käsitlevad maakonnaplaneeringud algatatud juba enamikes maakondades (Hiiu, Saare, Lääne, Pärnu, Lääne-Viru, Ida-Viru maakondades). **Harju maakonnas sellist teemaplaneeringut veel teadaolevalt algatatud ei ole, kuid vajadus selleks on selgelt olemas.**

4.1.2. Meretuuleparkide rajamise korraldus

2010. a. veebruaris jõustunud seadusemuudatused, millega kehtestati muu hulgas esmakordselt avamere tuuleparkide rajamise regulatsioon, lisasid PlanS § 7 lg 2 punkti 3 võimaluse koostada maakonnaplaneering ka avalikele veekogudele. See annab võimaluse planeerida meretuuleparke maakonnaplaneeringutega, kuid ei loo paraku vastavat kohustust, kuna vastav säte lihtsalt toob välja erinevad alternatiivid, millist tüüpi maakonnaplaneeringut võib lisaks nõ. tavalisele maakonnaplaneeringule koostada (mitme maakonna koostöös, teemaplaneeringuna, avalikele veekogudele).

Planeerimiskohustuse puudumisel toimuks menetlus vaid tegevuslubade tasandil (hoonestusluba, vee erikasutusluba, ehitusluba, kasutusluba), mille menetlemise käigus ei ole kohustust käsitleda eraldi tuulepargi asukohavalikut. Kui maakonnaplaneering merealale on kehtestatud, peab hoonestusluba (sh. selles välja toodud asukoht) olema aga kooskõlas maakonnaplaneeringuga.

Kui arvestada seni esitatud taotluste järgi meretuuleparkide suurust (tuulikute arvu ja võimsusi), siis ületavad need kordades olulise ruumilise mõjuga objekti künnisvõimsusi. **Seetõttu peaks meretuuleparkide planeerimine (maakonna)planeeringuga olema praeguse regulatsiooni järgi kindlasti kohustuslik, mitte kaalutusotsuse alusel algatav menetlus.**

Meretuuleparkide planeerimise võimalus maakonnaplaneeringuga on planeerimisseaduse muudatusena küll sisse viidud, kuid sisuliselt täiesti uut laadi planeeringutüübi toomisel planeerimissüsteemi on jäänud olulised menetluslikud aspektid reguleerimata ja seetõttu ei pruugi merealade planeerimist maakonnaplaneeringuga olla võimalik praktikas rakendada. Nii ei ole näiteks selge, milline institutsioon sellise maakonnaplaneeringu peaks algatama, millised maakonnad selle planeeringu koostamist korraldama, kuidas toimub otsustamine jne. Merealasil on kavas käsitleda ka üleriigilises planeeringus Eesti 2030 +, kuid millisel viisil, seda hetkel Siseministeeriumi poolt planeeringu koostamise kohta avaldatud infost ei selgu.³¹

³¹ Vt. <http://www.siseministeerium.ee/eesti2030/>

Teiseks meretuuleparkidega seonduvaks probleemiks on asjaolu, et selle planeeringu koostamise korraldamise võib üle anda eraisikule - PlanS § 10 lg 5¹ kohaselt võib Vabariigi Valitsus meretuuleparkide maakonnaplaneeringu koostamiseks sõlmida halduslepingu planeeringu koostamise korraldamise osaliseks üleandmiseks planeeringu koostamise või planeeringu koostamise tellimisena (st. planeeringu koostamise juhtimine ja kõigi menetlustoimingute tegemine jääb avaliku võimu organitele).

PlanS § 10 lõikes 6¹, mis sätestab planeeringu (st. tekstiosa ja jooniste) koostamise või selle koostamise tellimise üleandmise keelud detailplaneeringutele, on keelatud detailplaneeringu koostamise üleandmine muuhulgas olukorras, kui tegu on ORMO planeeringuga või kui planeering koostatakse KeHJS § 6 lõikes 1 sätestatud tegevuse kavandamiseks. Kui tegemist oleks aga meretuuleparkidega, siis eeltoodu kohaselt maakonnaplaneeringute puhul see keeld ei kehtiks. Tegu on põhimõttelise, mitte otseselt õigusliku vastuoluga, sest reguleerida saab olukordi erinevalt, ent kui juba kõige madalama tasandi planeeringute puhul keelatakse planeeringu koostamise ja koostamise tellimise üleandmine teatud juhtudel, siis maakonnaplaneeringu tasandil neis olukordades leebemate nõuete kohaldamine ei ole kuidagi põhjendatud.

Teema mahukuse ja kompleksuse tõttu vajab merealade planeerimise teema põhjalikku sisulist ja õiguslikku käsitlust, mida ei ole võimalik käesoleva analüüsi raames ette võtta. **Merealade planeerimise korraldamiseks on hetkel käimas mitu seadusloomeprotsessi, mille raames oleks võimalik vastav diskussioon algatada või sellesse panustada** – KKM poolt on ettevalmistamisel merekeskkonna kaitse seaduse eelnõu (see peaks valmima aastaks 2012 ning jõustuma aastaks 2014)³², justiitsministeeriumi koordineerimisel on käimas planeerimise ja ehituse valdkonna kodifitseerimine ehk ehitus- ja planeerimiseseadustiku koostamine (eelnõu esimene versioon peaks valmima 2010.a. sügiseks). Lisaks on SiseM poolt algatatud uue üleriigilise planeeringu koostamine, mille raames, nagu eelpool viidatud, on samuti plaanis merealasad käsitleda.

4.2. Keskkonnamõjude hindamine

Tuuleparkide rajamise praktikas on tekitanud palju küsitavusi nende keskkonnamõjude hindamine – tihti tuuakse avalikkuse poolt välja probleemid müraga (ka juba toimivate tuuleparkide puhul, kus KMH käigus ennustati negatiivse mõju puudumist (nt Aulepa tuulepark)) jm. Tegemist on siiski pigem KMH kvaliteedi tagamise probleemiga kui tuuleparkide rajamise regulatsiooni kaudu lahendatava küsimusega. **Samas on praktika näidanud, et keskkonnamõju hindamise käigus ei suudeta kõiki müraprobleeme prognoosida, mistõttu oleks mõistlik määrata tuuleparkide rajamisele elamualade või muude tundlike objektide lähedusse minimaalsed puhveralad, millest lähemale ei või tuuleparke rajada.** Selliste puhveralade laius peab olema aga hästi põhjendatud ja tuulikute keskkonnamõjusid (sh tegelikku vajalikku kaugust tundlikest objektidest ja aladest) tuleks hinnata ka puhveraladest väljaspool.

³² VV 10.02.10 pressiteade, vt <http://www.valitsus.ee/?id=9911>

Õiguslikus regulatsioonis on analüüsi koostajate hinnangul probleemsemad eelkõige kaks aspekti, mida käesolevas peatükis on lähemalt käsitletud:

- 1) asjaolu, et KMH algatamise kaalumiskohustuse regulatsioon on ebaselge – detailplaneeringute puhul jääb KMH algatamise vajaduse üle otsustamine KOV pädevusse, ent KOV-de jaoks ei ole piisavalt selge, millal nad KMH peaksid algatama ja millal mitte;
- 2) KMH roll ja tähendus meretuuleparkide rajamise menetluses, eelkõige hiljutiste seadusemuudatuste tulemusena Eesti õiguskorda toodud uue instrumendi – hoonestusloa – menetluses.

4.2.1. KMH/KSH vajaduse kaalumise juhud

Maismaatuuleparkide loamenetlustes KMH ja detailplaneeringute menetlustes KSH läbiviimine ei ole automaatselt kohustuslik, vaid KMH/KSH algatamine on kaalutlusotsus. Küsimus on siin selles, kuidas on kaalutluse piir sätestatud ja milline see tegelikult peaks olema.

Kaalutlusotsuse puhul tuleb koostada KeHJS § 6 lõigete 2 ja 3 kohane eelhinnang, arvestades KeHJS § 6 lõikes 4 toodud tegevusvaldkondade loetelu. KMH kaalumisnõudega tegevusvaldkondade loetelus on selliseks valdkonnaks ka energeetika ning tegevuseks rohkem kui viie tuulikuga tuuleelektrijaama, mille koguvõimsus ületab 7,5 MW, rajamine maismaale. Tegevusvaldkonnad ja nende täpsustatud loetelu ei ole ammendav, vaid sisaldab ka võimalust algatada KMH ka muudes tegevusvaldkondades „muu tegevuse puhul, millega kaasneb oluline keskkonnamõju”.³³

Nende muude tegevusvaldkondade seas on välja toodud ka:

- selline tegevus, mis võib üksi või koostoimes teiste tegevustega eeldatavalt oluliselt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala või kaitstavat loodusobjekti;
- muu tegevus, mis võib kaasa tuua olulise keskkonnamõju, välja arvatud käesoleva määruse § 13 punktides 1 ja 2 nimetatud juhul.³⁴

³³ Ehkki KMH kaalumise tegevusvaldkondade määrus näeb ette teatud künnisvõimsused, mille puhul KMH algatamist tuleb kaaluda, ei tähenda see KÕKi hinnangul, et alla nende künnisvõimsuste KMH algatamist kaaluda ei tuleks. KKM on 2005.a. Eesti Keskkonnaühenduste Koja poolt määruse eelnõule tehtud ettepanekutes märkinud: „Tulenevalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lõike 2 punktist 22 ning VV määruse eelnõu § 15 punktist 10 tuleb keskkonnamõju hindamise algatamist kaaluda juhtumipõhiselt (määruse eelnõus siiski oleme pannud kirja, et üksikute elumajade korral seda ei peaks tegema). Seega määruse eelnõu ülejäänud punktid annavad keskkonnamõju hindamise osapooltele üksnes teavet, mis tegevusliikide korral võib suurema tõenäosusega oluline keskkonnamõju kaasneda ning keskkonnamõju hindamine võib olla vajalik (on lihtsalt juhiseks).”

³⁴ Nendeks juhtudeks on KeHJS § 6 lg 1 ja tegevusvaldkondade määruuses nimetatamata juhul tööstuspiirkonna arendamine ning linna arendustööd (v.a. üksikelamute ehitamine)

Viimane viidatud norm kohustab kaaluma mõjude hindamise vajadust ka sellistel juhtudel, kui tuulikute arv jääb alla 5 ja võimsus alla 7,5 MW. Selleks, et iga määrust rakendav ametnik aru saaks, et mõjude hindamise kaalumiskohustusele tuleb läheneda juhtumipõhiselt, on vaja sõnastada see seaduses märksa selgemalt.

Problemaatiline on KMH kaalumisnõudega tegevusvaldkondade loetelus toodud künnisvõimsus 5 tuuleparki ja 7,5 MW, kuna ei ole aru saada, miks on tuulikute arvu ja tuulepargi võimsust käsitletud ühtse kriteeriumina. Kriteeriumite seotus tekitab küsimuse, kas KMH/KSH tuleks algatada olukordades, kus planeeritakse näiteks 6 tuulikut alla 7,5 MW võimsuse või 4 tuulikut üle 7,5 MW võimsuse. Ehk teisisõnu jääb ebaselgeks, kuidas on omavahel seotud tuuliku võimsus, arv ja keskkonnamõju. Määruse eelnõu seletuskirjas seda selgitatud ei ole.

Täiendavat segadust tekitab asjaolu, et sama künnisvõimsus 5 tuulikut ja 7,5 MW on seatud KMH/KSH kaalumisevajadusele loamenetlustes ja detailplaneeringute puhul ning KSH algatamiskohustusele ORMO asukohavalikuks kohustuslike üldplaneeringute puhul. Kui künnisvõimsusest alates tuleb üld-ja maakonnaplaneeringud kindlasti koostada, siis ei saagi tekkida olukorda, kus oleks võimalik üle 5 tuuliku ja 7,5 MW tuulepargi puhul KSH-d kaalutusotsuse korras mitte algatada. Seeõttu peaks kaalutusotsuse künnis olema pigem alla 5 tuuliku ja 7,5 MW.

Kokkuvõtvalt näeme vajadust muuta seaduses KMH kaalutusotsuse põhimõtted selgemaks, samuti vaadata üle ja põhjendada tuulikute arvu ja võimsuse seotust ja künnisvõimsusi, et need muutuksid avalikkusele ja õiguse rakendajatele arusaadavateks.

4.2.2. KMH roll meretuuleparkide hoonestusloa menetluses

Avamere tuulepargi jaoks taotletava hoonestusloa menetluse algatamisel algatab Vabariigi Valitsus ka keskkonnamõju hindamise³⁵, samuti määratleb uuringud, mida taotleja peab tegema, ja nende tegemise tähtaja. Uuringute puhul tekib küsimus, kas nende vajaduse määratlemisel saab oma seisukoha anda ka Vabariigi Valitsus või määratakse kohustuslike uuringutena need tööd, mida arendaja ise on pidanud vajalikuks. See küsimus kerkib seetõttu, et VeeS § 22⁶ lg 2 p 4 kohaselt peab arendaja hoonestusloa taotluses ära märkima, milliseid uuringuid soovitakse enne hoonestusloa andmist teha. **Keskkonnaõiguse Keskuse hinnangul peab olema ka Vabariigi Valitsusel uuringute vajaduse määramisel aktiivne roll, kuna haldusorganil lasub HMS § 6 kohaselt kohustus selgitada välja menetletavas asjas olulise tähendusega asjaolud.** Hoonestusloa menetluse algatamise puhul peab Valitsusel olema ettekujutus, millist infot (nt. uuringute põhjal kogutavat) tal on otsustamiseks vaja ning seda küsimust ei saa jätta vaid hoonestusloa taotleja initsiatiivist sõltuvaks.

Et hoonestusloa näol on tegu tähtajalise õigusega koormata avalikku veekogu piiritletud osa, tekib küsimus, millist rolli mängib sellise õiguse andmisel keskkonnamõju hindamine.

KMH eesmärgiks on KeHJS § 2 lg 1 kohaselt:

³⁵ KMH on meretuuleparkide puhul KeHJS § 6 lg 1 p 5 kohaselt kohustuslik

- 1) teha kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise tulemuste alusel ettepanek kavandatavaks tegevuseks sobivaima lahendusvariandi valikuks, millega on võimalik vältida või minimeerida keskkonnaseisundi kahjustumist ning edendada säästvat arengut;
- 2) anda tegevusloa andjale teavet kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega kaasneva keskkonnamõju kohta ning negatiivse keskkonnamõju vältimise või minimeerimise võimaluste kohta;
- 3) võimaldada keskkonnamõju hindamise tulemusi arvestada tegevusloa andmise menetluses.

Hoonestusluba ei asenda VeeS § 22⁵ lg 3 kohaselt teisi seaduses ettenähtud lube, mis on ehitamiseks ja kasutamiseks vajalikud ning oma olemuselt ka tegelikud keskkonnaload, kuna nende alusel toimub reaalne tegevus. Hoonestusloa tingimuste hulgas VeeS § 22⁹ lg 2 kohaselt keskkonnatingimuste seadmise kohustust ei ole. Tuuakse välja koormatava ala koordinaadid ja suurus, mõned tehnilised ja õiguslikud tingimused, lisaks ka „muud vajalikud tingimused“, kuhu ilmselt võib seada ka keskkonnatingimusi, aga selleks ei ole hoonestusluba ilmselt mõeldud. Seetõttu tundub, et hoonestusluba ei ole oma olemuselt tegevusluba ning KMH läbiviimine sellisele loale ei ole sisuliselt põhjendatud. Samas võib hoonestusloa andmisest keelduda, kui hoonestusloa tingimused on vastuolus keskkonnakaitse nõuetega. Kui KMH-d läbi ei viidaks, ei saaks otsustaja teavet selle kohta, millistele keskkonnakaitse nõuetele peavad loa tingimused vastama. Regulatsioonis on vastuolu, kuna hoonestusloa endaga ju mingit tegevust ei lubata, mis tekitab küsimuse, milliste keskkonnakaitse nõuetele saaksid loa tingimused olla vastuolus.

Kehtiv õiguslik regulatsioon annab võimaluse meretuuleparke rajada ka ilma eelneva planeeringuta, milles määratakse ära tuulepargi asukoht ning tuulepargi rajamise võimalikkus üldse. Seetõttu on küsitav, kas hoonestusloal on tuulepargi rajamist põhimõtteliselt lubav tähendus, või on tegemist nõu eelaktiga, millega riik lihtsalt deklareerib oma valmisolekut territoriaalmerre tuulepargi rajamist lubada, selle rajamise lubatavus keskkonnakaitsest seisukohast selgitatakse aga välja muudes loamenetlustes.

Lisaks hoonestusloale on tuulepargi rajamiseks vaja ka vee erikasutusluba, ehitusluba ja kasutusluba ning kõigi nendega lubatavatel tegevustel on omaette mõjud. On ilmne, et hoonestusloa andmisel ei saa otsustajale veel teada olla, kas tuulepargi rajamine tegelikult on kooskõlas keskkonnakaitse nõuetega või mitte. Seetõttu ei saa hoonestusloal olla ka tuulepargi rajamist lubavat määravat või lõplikku tähendust. Kuna ei saa välistada, et seadusandja on hoonestusloale siiski sellist tähendust soovinud anda, saame hetkel pelgalt nentida, et hoonestusloa regulatsioon on läbi mõtlemata ega arvesta KMH ja keskkonnalubade väljaandmise korraldusega.

Analüüsi p. 4.1.2. tõime välja, et meretuuleparke tuleks kavandada esmalt planeeringutega ning siis liikuda edasi loamenetlustega, arvestades juba planeeringus määratud keelualasid ja võimalikke asukohti. Sellise süsteemi korral oleks alade valik läbimõeldud ning arendajatele lähtealused antud.

Kokkuvõtvalt vajab hoonestusloa regulatsioon põhjalikumat läbimõtet nii vajalike uuringute kui ka KMH aspektist, kuna praegusel kujul on selles hulk lahendamata vastuolusid.

4.2.3. Tuuleparkide rajamine ja laiendamine ilma keskkonnamõju hindamiseta

Praktikas on tekkinud probleemid olukordades, kus tuuleparke planeeritakse detailplaneeringu haaval, nii et üksiku detailplaneeringuga ORMO künnist (5 tuulikut ja 7,5 MW) ei ületata, kuid kokku on tuulikuid sellisel hulgal ja võimsusel, et tegelikult tuleks neid planeerida üld- või maakonnaplaneeringuga ning otsida neile planeerimise käigus sobiv asukoht. Üksikule detailplaneeringule, millega planeeritakse üht kuni viit tuulikut, ei ole seejuures kohustust viia läbi KSH-d.

Teine samalaadne probleem on juba olemasolevate tuuleparkidega, mis on nt. planeeritud üldplaneeringu teemaplaneeringu alusel, kuid mida hakatakse laiendama kas detailplaneeringu või ehitusloa alusel üksikute tuulikute kaupa ning samuti ilma mõjude hindamiseta (nt Aulepa tuulepark).

Detailplaneeringute kaupa tuuleparkide planeerimist võib praktikas ette tulla järgmistes erinevates olukordades:

- 1) KOV algatab erinevatel aegadel erinevate arendajate taotluste alusel detailplaneeringud ja ORMO künnis saabub alles mitmenda detailplaneeringu lisandumisel (mis iseenesest võib olla koostatud ainult üksiku tuuliku rajamiseks);
- 2) künnisvõimsust ületav tuulepark planeeritakse korraga mitme detailplaneeringuga, hoides sellega kõrvale ORMO asukohavaliku planeeringu koostamise nõudest (selliselt on rajatud nt Viru-Nigula 8 tuulikust koosnev 24 MW võimsusega tuulepark, mis planeeriti viiele kinnistule eraldi detailplaneeringutega, mis algatati ja kehtestati kõik samal päeval).

Selliste olukordadega saab olla tegu siis, kui üldplaneeringus ei ole üldse välja toodud, millised alad on tuuleparkide jaoks mõeldud, või laiendatakse juba olemasolevaid tuuleparke, muutes üldplaneeringuid. Nagu analüüsi punktis 4.1. välja toodi, ei tohiks üldplaneeringute muutmise olla reeglilik (nagu praeguses praktikas), vaid pigem erandlik. **Lahenduseks detailplaneeringute kaupa planeerimisele oleks see, et kui üldplaneeringus arendushuviga alale tuuleparke ette nähtud ei ole, ei algatata KOV poolt ka vastavaid detailplaneeringuid. Kui seda siiski tahetakse teha, tuleb algatada üldplaneeringu muutmise.** Sel puhul tekib küll planeeringu koostamise rahastamise probleem, sest KOV-idel ei pruugi üldplaneeringu menetluse korraldamiseks ressursse olla ning arendajal ei ole hetkel kehtivate nõuete kohaselt võimalik üldplaneeringu koostamist või selle muutmist detailplaneeringuga rahastada. Samas on küsitav, kas KOV peakski arendaja soovil üldplaneeringu muutmise kinni maksma, kui valla arengusuunad on kehtiva üldplaneeringuga juba KOV soovide kohaselt paika pandud.

Olemasolevate tuuleparkide laiendamise mõjude hindamise vajadust tuleks analüüsi koostajate hinnangul igakordselt kaaluda, kuna planeeringutele juba läbi viidud KSH on tehtud planeeringus määratud tuulikute arvu ja võimsuse piires ning selle mõju kohta tehtud järeldusi ei saa laiendada lisanduvatele tuulikutele. Kui mõju hindamise vajadust kaalutakse, tuleb kindlasti arvestada kumulatiivset aspekti, mitte hinnata lisanduva tuuliku mõju eraldiseisvalt ja üksikuna.

4.3. Avalikkuse osalemise võimalused

Avalikkuse osalemise võimalused tuuleparkide rajamisel on analoogsed muude olulise mõjuga arendustegevuste planeerimises osalemisega, mõnede eranditega (neist allpool).

Avalikkus saab maismaatuuleparkide rajamisel otsustamisel osaleda planeerimismenetlustes ja KSH/KMH menetlustes, kui nende algatamine on kohustuslik või leitakse kaalutusotsuse korras, et mõju on vaja hinnata. Avalikustamise ja kaasamise nõuded on kehtivas õiguslikus regulatsioonis üsna täpselt ära määratud ning kui neid õigesti kohaldatakse, on avalikkusele osalusvõimalused tagatud. Probleemaatiliseks on osalemise aspektist aga PlanS § 29² lõikes 8 sätestatud olulise ruumilise mõjuga objektide asukohavaliku puhul kasutatav asukoha eelvalik, milles avalikkuse võimalused otsuseid mõjutada on piiratud (vt p 4.3.1).

Meretuuleparkide rajamisel saab avalikkus osaleda tegevusloa (nt hoonestusloa, ehitusloa, vee erikasutusloa) KMH menetluses ja maakonnaplaneeringu ning selle KSH menetluses, juhul kui planeering koostatakse. Kui maakonnaplaneeringut ei koostata, ei saa avalikkus aga osaleda sellises menetluses, kus määratakse ära tuulepargi asukoht, kuna hoonestusloa menetlus avalikkuse osalust ette ei näe. Võimalik on küll osaleda KMH menetluses, kuid KMH on otsustajale nõ. abistavaks menetluseks, millega tegelikult tuulepargi asukohta ei otsustata.

4.3.1. Avalikkuse osalusvõimalused ORMO asukoha eelvalikus

Olulise ruumilise mõjuga objekti asukohtade eelvaliku võib enne ORMO asukohavaliku planeeringu algatamist läbi viia siis, kui ORMO võimalikud asukohad jäävad mitme KOV-i territooriumile ja võimalikke asukohti on rohkem kui kaks. Asukoha eelvalikut võib teha maavanem, KOV või ORMO ehitamisest huvitatud juriidiline isik. PlanS § 29² lõikes 11 on toodud välja küll teavitamiskohustused, mida asukoha eelvaliku tegija peab täitma, kuid nende hulgas ei ole nt. kohustust anda ettepanekute tegijatele tagasisidet ning eelvaliku käigus sõelale jäänud asukohavalikut ei kehtestata haldusaktiga, mida oleks võimalik vaidlustada. Sisuliselt on tegu uuringuga, mille metoodika (sh. näiteks kriteeriumid, mille järgi asukohti valitakse) määravad ekspert ja arendaja. Eelvalikule ei kohaldu ka keskkonnamõju hindamise kohustust. Tuuleparkide planeerimises on eelvalikut kasutatud praktikas nt. enne üldplaneeringu teemaplaneeringute algatamist, kus arendaja on tellinud eelvaliku ning selle tulemuste põhjal on tehtud KOV-le planeeringu algatamise ettepanek juba konkreetselt piiritletud ala osas (Vaivara, Käina, Emmaste, Pühalepa vallad). Eelvalikut ilma kaasneva haldusmenetluseta (st väljaspool/enne planeerimismenetlust) ei saa aga sisuliselt õigeks pidada, kuna selle käigus väljastatud asukohti ei hakata hilisema planeerimise

käigus enam kaaluma, kuid avalikkusel puuduvad seadusega tagatud võimalused eelvalikut mõjutada ja kontrollida.

Eelvaliku regulatsioon on vastuolus keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooniga³⁶ (Arhusi konventsioon), mille art 6 näeb ette, et avalikkust tuleb kaasata varases etapis, töhusal viisil, nähes ette mõistlikud tähtajad, ettepanekute esitamise võimaluse ning andes esitatud ettepanekutele ka tagasisidet. Samuti puudub avalikkusel võimalus vaidlustada eelvaliku tulemusi (kuna tegemist ei ole haldusmenetlusega ja selles ei tehta haldusotsustusi), mis aga on samuti Arhusi konventsioonist (art 9 lg 2) tulenev õigus. Analüüsi koostajad leiavad, et ORMO asukoha eelvaliku regulatsioon tuleb Arhusi konventsiooni nõuetega kooskõlla viia. **Selleks tuleb eelvaliku regulatsiooni muuta selliselt, et eelvalik oleks samuti planeerimismenetluse osa, milles osalejatel oleks võimalik vaidlustada menetluslikke otsuseid (sh vaheotsuseid alternatiivide valiku osas).**

4.3.2. Avalikkuse osalusvõimalused meretuuleparkide hoonestusloa menetluses

Avalikkuse osalemise seisukohalt on probleemne, et meretuuleparkide hoonestusloa menetluses ei ole avalikkuse kaasamist ette nähtud.

VeeS § 22⁷ lg 3 kohaselt avaldab hoonestusloa menetleja enne hoonestusloa menetluse algatamise ettepaneku tegemist teate Ametlikes Teadaannetes, vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes ja oma veebilehel. Teates avaldatakse hoonestusloa taotleja ja taotluse andmed. 20 päeva jooksul teate avaldamisest arvates on teistel huvitatud isikutel õigus esitada omapoolne hoonestusloa taotlus sama avaliku veekogu osa ehitisega koormamiseks. Avatud menetlust, kus oleks võimalik esitada hoonestusloa suhtes peale konkureeriva taotluse ka muid seisukohti, aga ette ei ole nähtud. See tõstatab veelgi enam küsimuse, millise tähendusega loaks hoonestusluba peetakse.

Juhul, kui hoonestusluba lugeda tegevusloaks, millele viiakse läbi ka KMH, on avalikkuse kaasamine nõutav juba Arhusi konventsiooni nõuetest tulenevalt. Arhusi konventsiooni artiklis 6 sätestatud avalikkuse kaasamise nõuded kohalduvad konventsiooni art 6 lg 1 punktist b tulenevalt kõigile otsustele, millega lubatakse tegevust, mis siseriikliku õiguse kohaselt on KMH kohustusega. **Seega tuleks ka hoonestusloale kohaldada Arhusi konventsiooni artiklis 6 sätestatud nõudeid (sh avalikkuse teavitamine varases etapis, osalemiseks mõistlike tähtaegade andmine, ettepanekute esitamise võimalus ning tagasiside andmise kohustus).** Seda nõuet ei saa asendada avalikkuse kaasamine KMH läbiviimisel, kuna KMH menetluses ei ole kehtivate nõuete kohaselt kohustust avalikustada tegevusloa taotlust, ega ka ettepanekute ja vastuväidete esitamise võimalust kavandatavale tegevusele. Samas juhtisime juba analüüsi punktis 4.2.2. tähelepanu sellele, et hoonestusloa staatus tegevusloana, millele kohaldub KMH kohustus, on vastuoluline ning seetõttu **vajaks kogu hoonestusloaga seonduv probleematika (sh. Arhusi konventsioonist tulenev avalikustamise nõue) kompleksset läbivaatamist ja põhjalikumat analüüsi.**

³⁶ Keskkonnainfo kättesaadavuse, keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon (RTII, 2007, 10, 35)

Kokkuvõte

Maismaatuuleparke planeeritakse Eestis üldise planeerimisseadusest tuleneva regulatsiooni järgi ning seda on võimalik teha nii maakonna tasandil maakonnaplaneeringutega kui ka kohalikul tasandil üldplaneeringute ja detailplaneeringutega. Praktikas on tuuleparke põhiliselt planeeritud kohalikul tasandil ja maakondlik planeerimine on käivitunud alles siis, kui tuuleparkide planeerimise ja keskkonnamõjudega seotud probleemid on muutnud omavalitsustes lausaliseks. Maakonnaplaneeringud on analüüsi koostajate hinnangul tuuleparkide planeerimisel esmaseks strateegiliseks tasandiks, kus tuleb määrata ära keelualad, kuhu tuuleparke rajada ei tohiks ning alad, kus neid teatud tingimustel rajada võib. Kuna hetkel on enamikus tuuleenergia arendussurve all olevates maakondades koostamisel temaatilised maakonnaplaneeringud, on suunatud arendustegevuse saavutamiseks vajalik peatada käimasolevad planeerimismenetlused kuni maakonnaplaneeringute tulemuste selgumiseni. Planeerimismenetluse peatamine on põhjendatud juhtudel asjakohane ja õiguspärane meede ka Riigikohtu praktika kohaselt.

Riiklikes arengukavade ja strateegiatega tuuleparkide planeerimist ei ole märkimisväärselt suunatud, v.a. selgelt väljendatud vajadus luua õiguslik regulatsioon meretuuleparkide rajamiseks, mis tänaseks on ka jõustunud. „Taastuvenergeetika tegevuskava aastani 2020” koostamise ettepanekus tuuakse välja, et tehniline piir tuulegeneraatorite paigaldamiseks on tänases olukorras 90-100 MW, kuid sellega kaasneks elektrisüsteemi kvalitatiivne halvenemine. Lõplikuks tehniliseks piiriks loetakse 400-500 MW, mis aga nõuab täiendavaid investeeringuid. Praktikas ületab kavandatavate ja juba rajatud tuuleparkide võimsus viidatud tehnilist ülempiiri kordades ning tekitab küsimuse enamiku menetlemisel olevate tuulikuplaneeringute elluviimise võimalikkusest.

Maakondliku tasandi arengudokumentides nähakse tuuleenergia kasutamise võimalust eelkõige kohalikuks tarbeks ning taunitakse tuuleparkide rajamist väärtuslikele maastikele. Osade maakondade arengustrateegiates on toodud välja küll tuuleparkide asukohtade planeerimise vajadus, kuid ei täpsustata, millisel tasandil planeerimine läbi viia tuleb.

Kohalike omavalitsuste arengudokumentides kas ei käsitleta tuuleenergia temaatikat üldse; välistatakse tuuleparkide/tuulikute rajamine või määratletakse tuuleparkide rajamiseks sobivad/mittesobivad alad.

Keskkonnamõju hindamine on kohustuslik maakonnaplaneeringute ja üldplaneeringute puhul ning KSH läbiviimise nõuet praktikas ka järgitakse. Detailplaneeringute ja keskkonnalubade puhul maismaatuuleparkide kavandamisel mõjude hindamise kohustust ei ole, vaid selle vajaduse üle tuleb otsustada juhtumipõhiselt. KMH kaalumiskohustuse künnise – tuuleparkide puhul 5 tuulikut koguvõimsusega 7,5 MW – valiku põhjus ei ole arusaadav ning õigusnormides tuleks ka selgemalt välja tuua asjaolu, et KMH/KSH vajadust tuleks tegelikult igakordselt kaaluda, kuna valdkondlikest õigusaktidest võib jääda mulje, et kaalumiskohustus tekib alles siis, kui tuulepark ületab 5 tuulikut ja 7,5 MW.

Mitmetest aspektist on probleemaatiliseks osutunud uus meretuuleparkide rajamise regulatsioon. Nii ei ole näiteks merealade planeerimine kohustuslik ning merealade

planeerimine maakonnaplaneeringuga on jäänud menetluse osas lõpuni läbimõtlema ja reguleerimata, mistõttu praktikas ei pruugi olla võimalik seda rakendada. Probleeme on ka meretuuleparkide hoonestusloa keskkonnamõju hindamisega ning avalikkuse kaasamisega hoonestusloa menetlusse.

Nende probleemide lahendamiseks on analüüsis tehtud järgmised soovitused ja ettepanekud:

- 1) strateegiline valik alade suhtes, kuhu tuuleparke ei tohi rajada (keelualad) ning alad, kus see on teatud tingimustel võimalik, on vaja teha maakonna tasandil, st maakonnaplaneeringutega (teemaplaneeringutega);
- 2) sellised maakonnaplaneeringute teemaplaneeringud oleks vaja algatada kõigis maakondades, mis on tuuleparkide arendamise surve all – lisaks juba algatatud teemaplaneeringutele Hiiu, Saare, Lääne, Pärnu, Lääne-Viru ja Ida-Viru maakondades tuleks algatada teemaplaneering ka Harju maakonnas;
- 3) maakonnaplaneeringute teemaplaneeringute menetluse ajaks tuleks pooleliolevad tuuleparkide planeerimismenetlused omavalitsustes peatada ning edasised otsustused menetletavate detail- ja üldplaneeringute teemaplaneeringute osas langetada lähtuvalt maakonnaplaneeringute tulemustest;
- 4) meretuuleparkide puhul peaks planeerimine (maakonna)planeeringuga olema kindlasti kohustuslik, mitte kaalutusotsuse alusel algatatav menetlus;
- 5) merealade ruumiline planeerimine tervikuna vajab korrastamist ning sellele eelnevat põhjalikku sisulist ja õiguslikku analüüsi; kindlasti oleks vaja sellele teemale tähelepanu juhtida KKM koostamisel olevas merekeskkonna kaitse seaduse eelnõus ning planeerimise ja ehituse valdkonna käimasolevas kodifitseerimise ehk ehitus- ja planeerimisseadustiku eelnõu koostamise protsessis;
- 6) maismaatuuleparkide negatiivse keskkonnamõju leevendamiseks oleks mõistlik määrata tuuleparkide rajamisele elamualade või muude tundlike objektide lähedusse minimaalsed puhveralad, millest lähemale ei või tuuleparke rajada. Selliste puhveralade laius peab olema aga hästi põhjendatud ja tuulikute keskkonnamõjusid (sh tegelikku vajalikku kaugust tundlikest objektidest ja aladest) tuleks hinnata ka puhveraladest väljaspool;
- 7) KMH algatamise kaalutusotsuse põhimõtted tuleks muuta selgemaks, samuti vaadata üle ja põhjendada tuulikute arvu ja võimsuse seotust ja künnisvõimsusi, et need muutuksid avalikkusele ja õiguse rakendajatele arusaadavateks;
- 8) tuuleparkide laiendamisel mõju hindamata jätmise probleemi lahendamiseks tuleks:
 - a. juhul, kui üldplaneeringus arendushuviga alale tuuleparke ette nähtud ei ole, jätta KOV poolt ka vastavad detailplaneeringud algatamata; kui KOV siiski

- soovib planeeringu algatada, tuleks seda teha üldplaneeringu muutmise menetlusena;
- b. olemasolevate tuuleparkide laiendamise mõjude hindamise vajadust tuleks igakordselt kaaluda, kuna planeeringutele juba läbi viidud KSH on tehtud planeeringus määratud tuulikute arvu ja võimsuse piires ning selle mõju kohta tehtud järeldusi ei saa laiendada lisanduvatele tuulikutele;
- 9) avalikkuse kaasamise tagamiseks tuleks olulise ruumilise mõjuga objektide eelvaliku regulatsiooni muuta selliselt, et eelvalik oleks samuti planeerimismenetluse osa, milles osalejatel oleks võimalik vaidlustada menetluslikke otsuseid (sh vaheotsuseid alternatiivide valiku osas);
- 10) meretuuleparkide rajamisel kohustusliku hoonestusloa regulatsioon vajab põhjalikumalt läbimõtlemit nii vajalike uuringute kui KMH aspektist, kuna praegusel kujul on selles hulk lahendamata vastuolusid; juhul, kui hoonestusloa loetakse KMH kohustusega tegevusloaks, tuleks:
- a. meretuuleparkide rajamise menetluses Vabariigi Valitsusel otsustada uuringute vajaduse määramine lähtuvalt mitte ainult arendaja soovidest, vaid ka vajadusest selgitada välja menetletavas asjas olulise tähtsusega asjaolud;
 - b. avalikkuse kaasamise tagamiseks meretuuleparkide rajamisel nõutava hoonestusloa menetluses kohaldada hoonestusloa menetlusele avatud menetluse sätteid (mille puhul järgitaks mh Arhusi konventsiooni artiklis 6 sätestatud nõudeid (sh avalikkuse teavitamine varases etapis, osalemiseks mõistlike tähtaegade andmine, ettepanekute esitamise võimalus ning tagasiside andmise kohustus).

Kasutatud õigusaktid

1. **Ehitusseadus** RT I 2002, 47, 297) (27.02.2010 redaktsioon)
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13277804>
2. **Elektrituruseadus** RT I 2003, 25, 153 (27.02.2010 redaktsioon)
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13277850>
3. **Keskkonnainfo kättesaadavuse, keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon** - RTII, 2007, 10, 35
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=78466>
4. **Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus** - RT I 2005, 15, 87 (27.02.2010 redaktsioon) <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13277900>
5. **Lennundusseadus** RT I 1999, 26, 376 (07.01.2010 redaktsioon)
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13255371>
6. **Olulise ruumilise mõjuga objektide nimekiri** RT I 2003, 54, 369 (1.07.2009 redaktsioon)
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?replstring=33&dyn=13277929&id=13195695>
7. **Planeerimisseadus** RT I 2002, 99, 579 (27.02.2010 redaktsioon)
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13277929>
8. **Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb kaaluda keskkonnamõju hindamise algatamise vajalikkust, täpsustatud loetelu** - RTI, 08.09.2005, 46, 383 (11.09.2005 redaktsioon)
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?replstring=33&dyn=13277900&id=935561>
9. **Veeseadus** RT I 1994, 40, 655 (27.02.2010 redaktsioon)
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13277773>

LISAD

Lisa 1. Tuuleparkide rajamise praktika andmebaas

Lisa 2. Tuuleparkide rajamise ülevaatekaart

Lisa 3. Ülevaade analüüsitud arengudokumentidest

Lisa 4. Tuuleparkide rajamise regulatsioon teistes riikides